

Bedrijfsplan

Zorgboerderij in Noorwegen



Emma Helleman

Juli 2013



Hogeschool

VAN HALL
LARENSTEIN

ONDERDEEL VAN WAGeningen UR

Bedrijfsplan

Zorgboerderij in Noorwegen

Emma Helleman 890902002

Begeleiders Dr. M. Knibbe
Drs. M. Miedema-Coenen

Van Hall Larenstein
Leeuwarden
Juli 2013

Voorwoord

Dat ik een bedrijfsplan wilde gaan schrijven als afstudeeropdracht, stond voor mij al lange tijd vast. Het hebben van een eigen zorgboerderij is mijn grote droom, en waarom niet in het prachtige Noorwegen waar je alle ruimte hebt en prachtige natuur om in te werken? Ik heb mijn majorstage in Noorwegen gelopen en heb ik 2010 zeven maanden in Noorwegen gewoond en gewerkt. Alles bij elkaar heb ik dus ruim een jaar in Noorwegen gewoond, en dit is mij prima bevallen.

Ik wil Maaïke Miedema-Coenen en Merijn Knibbe heel erg bedanken voor hun hulp bij het schrijven van mijn bedrijfsplan. Dankzij hun goede en duidelijke feedback heeft dit plan tot stand kunnen komen. Verder wil ik de instanties en bedrijven die ik in Noorwegen bezocht heb hartelijk bedanken voor hun gastvrijheid en informatie.

Emma Helleman

Groningen, juli 2013

Summary

For my final report I did research if it is profitable to start my own carefarm in Norway. First I wrote my curriculum vitae and the reasons why I want to be an entrepreneur. After that I found out how I can develop myself to become an even better entrepreneur. My ideal carefarm has Hereford cows for production of meat, and horses, goats, chickens and cats as hobby animals. The target group to start with will be children between six and fourteen years old with for example developmental disorders or autism. The location of the carefarm will be in Lom, in the region Oppland. This is in the middle of Norway. In this report several floor plans are given, which gives an image of the possible geography of the carefarm. In the end of the first chapter the mission and vision of the carefarm is explained. More information about the market in Lom is explained in the second chapter. A closer look is taken at the municipality Lom, the different organisations that I can cooperate with and the financial resources. The target group is analysed, and it seems to be suitable for this carefarm. An example of a daily schedule for the clients is given. In the next section the rivalry in agricultural companies and care businesses is looked upon. A SWOT analysis is made, containing my strengths and weaknesses, and the opportunities and threats for my company. The final paragraph is about the rules and regulations for emigration. In the third chapter my concept of carefarm is elucidated. First of all my motivation to start a carefarm is explained. I think carefarms are necessary for children that have a hard time in the Norwegian inclusive education system. These children need a place to gain positive experiences. Then the agricultural part of the farm will be explained. I found out that beef cattle fits best on my carefarm because of the extensive way of keeping. For the care giving part of the farm it is important to hold on to a solid rhythm, but also to be flexible. In the end of this third chapter, the organization of the carefarm is explained. In the beginning it will be a one man business. Hopefully it will be possible to hire staff after the first year. The introduction program for new clients is explained in the next paragraph. Here a set routine is described. Animal diseases are listed in the following section to find out if the animals that are kept on the farm can get diseases that can be dangerous for humans as well. If they carry diseases that can be dangerous for people, measurements have to be taken. The chapter concludes with the methods to work with on the carefarm, and the way of transportation of the clients. In chapter number four, three important attention points are discussed. These important points are safety, quality and insurance. In the fifth chapter the financial part of the plan is described. It appears to be profitable to run a care farm in Norway after the first year. In the first year the income on the beef cattle is negative, because you will not sell any cows yet. In the budgets, I assumed a growth in the number of clients. If that is the case, I can hire people to work on the carefarm after the first year as well. In the final chapter I carefully looked at possible expansion opportunities for in the future. There are several possibilities to broaden the current offer.

Inhoudsopgave

1. Situatieschets	7
1.1 De ondernemer.....	7
1.2 Het bedrijf	10
1.2.1 De dieren	10
1.2.2 De doelgroep	13
1.2.3 De activiteiten	13
1.2.4 De locatie	14
1.2.5 De rechtsvorm	17
1.3 Missie en visie	17
2. Marktverkenning	18
2.1 Marktomschrijving.....	18
2.2 Ontwikkelingen	19
2.3 Samenwerkingsverbanden.....	19
2.4 Financieringsstromen in de zorg	20
2.5 Doelgroepenanalyse.....	21
2.5.1 Hulpvragen	21
2.5.2 Ontwikkeling	22
2.5.3 Vaardigheden	22
2.5.4 Voorbeeld dagrooster	23
2.6 Concurrentieanalyse.....	23
2.6.1 Agrarische concurrentie.....	23
2.6.2 Zorg concurrentie	23
2.7 SWOT analyse	24
2.8 Emigratie.....	26
3. De zorgboerderij	28
3.1 Motivatie	28
3.2 Het agrarische bedrijf	28
3.3 De zorgtak	30

3.3.1 Gang van zaken	30
3.3.2 De cliënten.....	30
3.4 De organisatie	31
3.4.1 De begeleiding.....	31
3.4.2 Kennismaking met nieuwe cliënten	31
3.4.3 Dierziekte.....	33
3.4.4 Werkwijze	34
3.4.5 Vervoer	34
4. Aandachtspunten.....	35
4.1 Veiligheid	35
4.2 Kwaliteit	36
4.3 Verzekeringen	37
5. Financiering	39
5.1 Investeringsbegroting	39
5.2 Financieringsbegroting	43
5.3 Exploitatiebegroting	44
5.4 Rentabiliteitsbegroting	45
5.5. Gevoeligheidsanalyse	46
6. Toekomstplan	47
Literatuurlijst	48
Bijlage 1.....	i

1. Situatieschets

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van mijn ideale zorgboerderij. Hierin wordt eerst mijn eigen situatie geschetst, en daarna zal het bedrijf ter sprake komen. Tenslotte worden de missie en visie toegelicht.

1.1 De ondernemer

Personalia

Achternaam	Helleman
Voorletters	E.
Voornaam	Emma
Geboortedatum	2 september 1989
Geboorteplaats	Groningen
Nationaliteit	Nederlands
Gezinssituatie	Vrijgezel
Adres	Prunusstraat 67
Postcode en woonplaats	9741 LC
Woonplaats	Groningen
Telefoonnummer	+31649791391 / +4793933711
E-mailadres	emma.helleman@wur.nl

Waarom wil ik ondernemer worden?

Ik wil ondernemer worden omdat ik graag mijn eigen visie uit wil dragen. Ik wil graag een bedrijf inrichten volgens mijn eigen normen en deze ook draaien op een manier waarvan ik denk dat deze het beste past bij de cliënten en bij de dieren. Ik wil graag financieel onafhankelijk zijn en wonen en werken op mijn eigen grond. Dit alles wel in samenwerking met de omgeving en met de mogelijkheden die mij ter beschikking staan. Ik denk dat ik een goede klantenkring op kan bouwen doordat ik mijn bedrijf transparant wil maken. Hierdoor zal het vertrouwen sneller groeien en zullen ouders, verzorgers, de gemeente of andere instellingen hun kinderen of cliënten eerder naar mij doorverwijzen. Ik verwacht dat de cliënten zich veilig zullen voelen op mijn zorgboerderij, waardoor het vertrouwen alleen maar toeneemt. Door ook open te communiceren met de ouders en/of verzorgers wil ik ze inzicht geven in wat wij doen en ze hier ook regelmatig bij betrekken. Op die manier verwacht ik dat het mogelijk is een stevig netwerk op te bouwen.

Wat wil ik met mijn bedrijf bereiken?

Mijn bedrijf wil een veilige omgeving bieden voor cliënten met een beperking zodat ze zich kunnen ontwikkelen op alle mogelijke manieren. Daarnaast wil ik mezelf ook ontwikkelen en uitvinden wat mijn mogelijkheden zijn. Ik wil al lerende mijn grenzen opzoeken en deze verleggen.

Sterke eigenschappen

Betrouwbaar, gemotiveerd, harde werker, zelfstandig, doorzettingsvermogen, gedisciplineerd, structureel werken, sociaal aangelegd.

Ondernemingsvaardigheden

Goed in het opbouwen van een netwerk, inzicht, oplossingsgericht werken, gestructureerd, zeer gemotiveerd.

Opleiding

Hogeschool van Hall Larenstein Leeuwarden

Opleiding Diermanagement

Afstudeerrichting "Dieren in de zorg"

Verwachte afstudeerdatum: 1 juli 2013.

Pabo "de Eekhorst" Assen

Eerste en tweede jaar gehaald (2007-2009).

Augustinuscollege Groningen

Opleiding: VWO

Diploma behaald in 2007.

Werkervaring

2013 Invalkracht op een Noors melkveebedrijf
Zomer 2012 Afwashulp in Spaans restaurant de Reis in Hoorn, Terschelling
Zomer 2011 Administratief werk UMCG (Chirurgie)
2010 Working guest op een Noors melkveebedrijf
Zomer 2009 Administratief werk UMCG (Chirurgie)
Zomer 2008 Koerierwerk drukkerij Zalsman
Zomer 2007 Administratief werk UMCG (Niertransplantatie, Radiologie)
Vanaf 2004 Particulier oppaswerk op verschillende adressen

Stage-ervaring

2012/2013 Stage zorgboerderijen, Aanekre Gård, Sørjordet en Thujord in Noorwegen
2012 Stage zorgboerderij, kinderboerderij en landbouwmuseum 't Hooivak in Hoorn, Terschelling
2011 Stage Prinses Margriet Manege in Westerbork (paardrijden voor ruiters met een beperking en ruiterkampen)
2009 Stage basisschool de Eskampen in Peize, groep 7, anderhalve dag in de week
2009 Stage basisschool de Eskampen in Peize, groep 5, anderhalve dag in de week
2008/2009 Stage basisschool de Eskampen in Peize, groep 7, anderhalve dag in de week
2008 Stage basisschool de Eskampen in Peize, groep 1/2, anderhalve dag in de week
2008 Stage basisschool Centrumschool in Eelde, groep 3, één dag in de week
2007/2008 Stage basisschool de Vijverstee in Vries, groep 1/2, één dag in de week

Vrijwilligerswerkervaring

2011, 2012 Vrijwilliger bij Stichting Elisabeth Ruiterkampen, ruiterkampen voor ruiters met een beperking. Jaarlijks één week in de zomervakantie.
2005 – 2012 Welpenleiding bij scoutinggroep de Havik te Groningen (september 2009 – juli 2012: teamleider bij de welpen)
2011 Vrijwilliger bij Stichting Imarinen Groningen bij het paardrijden voor kinderen met een beperking
2005 – 2010 Zwemleider bij zwemclub de Watervrienden Groningen

Aanvullende vaardigheden

Talenkennis Nederlands moedertaal
Engels in woord en schrift goed
Nederlandse gebarentaal
Noors in woord en schrift redelijk

In bezit van rijbewijs B sinds februari 2008.

Hoe ga ik me als ondernemer ontwikkelen

- Door de opleiding tot instructeur paardrijden gehandicapten te volgen. Ik wil deze opleiding volgen om ook dit stuk van de zorg te kunnen professionaliseren. Door de opleiding te volgen kan op een verantwoorde en onderbouwde manier paardgereden worden, ook door cliënten met een beperking. Hiervoor dient eerst de vooropleiding tot algemeen rijinstructeur afgerond te worden. Deze vooropleiding bestaat uit acht modules (“Voeding en gezondheid”, “Omgang, verzorging en praktische paardenkennis”, “Longeren”, “Dressuur 1”, “Springen 1”, “Dressuur of springen 2”, “Lesgeven (onder het zadel)” en “Lesgeven voltige”) (KNHS, 2013^a). Na de vooropleiding krijg je het diploma aspirant instructeur. Je mag dan gedurende drie jaar rijles geven op een rijaccommodatie met een veiligheidscertificaat. Je moet binnen die drie jaar slagen voor een vervolgopleiding, anders vervalt je bevoegdheid (KNHS, 2013^c). Ik zou daarna de opleiding tot instructeur paardrijden gehandicapten willen volgen. In deze opleiding leer je de verschillende beperkingen kennen die je tegen kan komen, en leer je om te gaan met de gevolgen die dat heeft voor het paardrijden. Omdat het selecteren van geschikte paarden hier een groot onderdeel van is, wordt ook geleerd hoe je de juiste paarden selecteert, africht en inzet. Tot slot komt veiligheid aan bod. Voor deze opleiding zijn elf contactdagen en is er een deel stage op een manege die aangesloten is bij de Federatie Paardrijden Gehandicapten (FPG) (KNHS, 2013^b).
- Ik zou nog graag de Pabo af willen maken. Ik ben in het begin van het derde jaar gestopt aangezien ik vond dat ik niet voldoende aandacht kon besteden aan de kinderen die extra begeleiding nodig hebben. Daardoor werd het beroep van leraar voor mij erg onaantrekkelijk. Maar nu in het licht van een zorgboerderij is het misschien toch verstandig om de Pabo af te maken. In Noorwegen hebben ze inclusief onderwijs, wat er voor zorgt dat er steeds meer leerlingen buiten het reguliere programma vallen. Deze leerlingen komen steeds vaker op zorgboerderijen terecht, waar ze naast het schoolprogramma praktische werkzaamheden verrichten. Ik heb Assen op de Pabo gezeten, bij Stenden. Ik heb daar de voltijd opleiding gevolgd, maar ze hebben ook een verkorte opleiding (Stenden, 2013). Via de mail geven ze aan dat het niet mogelijk is om in te stromen in de verkorte opleiding. Dit omdat het curriculum aanzienlijk veranderd is, en omdat het programma heel anders in elkaar steekt. Mogelijk kan ik wel vrijstelling krijgen voor het eerste half jaar, aangezien ik mijn propedeuse van de Pabo op zak heb. Wel geven ze aan dat het misschien mogelijk is om mijn stages in het speciaal onderwijs te lopen, zodat het meer aansluit bij mijn interesses.
- Ik wil graag mijn E-rijbewijs halen. Met deze aanvulling op het B-rijbewijs mag met een zwaardere aanhanger of trailer gereden worden (Rijksoverheid, 2013^b). Voor het rijden op een tractor is geen speciaal rijbewijs nodig (Rijksoverheid, 2013^a).
- Ik ga mijn Noors in woord en geschrift verder ontwikkelen. Dit ga ik doen door aan mijn grammatica te werken en door met iedereen Noors te spreken en zo mijn woordenschat uit te breiden. Mijn grammatica ga ik verbeteren met behulp van een Noorse website: www.pavei.cappelendamm.no. Op deze website kunnen oefeningen gemaakt worden en er is bij deze oefeningen extra informatie te vinden. Daarnaast beschik ik over een boek met grammatica uitleg en oefeningen. Dit boek heet “Praktisk Norsk 2” en van de auteur Kirsti Mac Donald. Dit boek is van de uitgeverij Cappelendamm, welke ook de eerder genoemde website beheert. Daarnaast is er bij deze boeken een website met oefeningen: www.praktisknorsk.cappelendamm.no.
- Ik wil gaan netwerken met andere zorgboeren in de omgeving via de vereniging van zorgboeren van de betreffende regio. Deze vereniging heeft jaarlijks een weekend bijeenkomst met gastlezers uit het werkveld. Daarnaast is er veel ruimte om met elkaar in gesprek te gaan.
- Ik zal een EHBO diploma of certificaat bedrijfshulpverlening moeten halen.
- Tot slot zal ik elke mogelijkheid aangrijpen om mezelf bij te scholen op gebied van de doelgroepen, het ondernemerschap of de productie.

1.2 Het bedrijf

In deze paragraaf wordt een beeld gegeven van het bedrijf. Hierin wordt beschreven wat het ideaalbeeld is op het gebied van dieren, de doelgroep waarmee gewerkt wordt, de locatie en het grondbezit en de rechtsvorm.

1.2.1 De dieren

Productiedieren

Op de zorgboerderij zal een productietak aanwezig zijn. Door het hebben van een productietak wordt meer verdiend en daarnaast zorgt het voor een zinvolle invulling van een deel van het dagprogramma. Als productiedieren zou ik graag de Hereford koe willen. De Hereford koe is een vleesras dat oorspronkelijk uit het zuidwestelijk deel van Engeland komt. Aan de lichaamsbouw worden grote eisen gesteld, dit omdat ze vaak extensief gehouden worden en een groot deel van het jaar buiten staan (Dutch Hereford Society, 2013). Het is een taai ras wat zonder problemen winter en zomer buiten kan staan, wel willen ze in de winter graag overdekt kunnen liggen. Het is dus wel noodzakelijk om een stal te hebben waar ze in de winter binnen kunnen staan. Hier in de omgeving hebben de koeien vanaf ongeveer maart de hele dag vrije uitloopmogelijkheden, maar blijkt dat ze tot eind mei 's nachts binnen slapen (P. Wassrud, persoonlijke communicatie, 1 juni, 2013).



Figuur 1: Hereford koe

Herefords hebben een goede kwaliteit klauwen en benen en ze hebben goede moedereigenschappen. Zo kalven ze probleemloos af aangezien de kalveren een laag geboortegewicht hebben en een fijne botstructuur. De hulp van mensen en de aanwezigheid van een veearts is hierdoor vrijwel altijd onnodig. Ze produceren genoeg melk om gedurende zeven maanden het kalf te voeden. Bij deze koeien wordt afgeraden om continu krachtvoer te voeren, omdat hierdoor de melkeigenschappen verloren kunnen gaan. De kalveren hebben wel krachtvoer nodig, vanaf het moment dat ze gespeend worden. Daarnaast kunnen de koeien vlak voor het afkalven ook wat krachtvoer gebruiken. Deze koeien zijn zeer tevreden met ruwvoer van het liefst harde kwaliteit, aangevuld met mineralen. Naast hun goede gezondheid hebben deze koeien een rustig en handzaam karakter. Er zijn gehoornde en ongehoornde Herefords (Dutch Hereford Society, 2013). Koeien zonder hoorn zouden in het kader van de zorgboerderij mijn voorkeur hebben.

Het is lastig om aan te geven hoeveel koeien per hectare grasland kunnen lopen. Er kan worden uitgegaan van weinig vers gras, waardoor het gehele jaar bijgevoerd zal moeten worden. Omdat het hele jaar door bijgevoerd moet worden kunnen er meer koeien per hectare gehouden worden aangezien ze niet volledig van het gras afhankelijk zijn. Wel is het erg belangrijk om bij aankoop van een boerderij te letten op de hoeveelheid land. Dit om te bepalen hoeveel weidegang je kunt bieden, maar vooral ook of je eventueel zelf (deels) in je ruwvoer kunt voorzien. In Noorwegen wordt het meest gebruik gemaakt van ronde balen met kuilgras, van rond de driehonderd kilo. Van zo'n baal kan één koe dus ongeveer vijftien tot twintig dagen eten. Gemiddeld genomen kost één kilo van zo'n ronde baal ongeveer één Noorse kroon (Finn.no, 2013^b).

Het is goedkoper, gemakkelijker en je hebt de grootste kans van slagen wanneer je een stier bij de koeien laat lopen in plaats van kunstmatige inseminatie te gebruiken. Hereford koeien laten namelijk slecht hun tochtigheid zien, waardoor het bepalen van het tijdstip voor inseminatie lastig is. Het is

verstandig om een eenjarige stier aan te kopen. Een goede stier, met een goede gezondheid een fijn karakter en een predicaat, kost rond de 25.000 Noorse kronen. Deze kan je dan twee jaar gebruiken, na die twee jaar kan hij zijn eigen kinderen in de kudde bevruchten, dus dan moet hij naar de slacht. Bij de slacht krijg je dan rond de 20.000 Noorse kronen voor de stier. Het streven is om vaarzen hun eerste kalf te laten krijgen wanneer ze vijftientig tot zesentwintig maanden oud zijn (P. Wassrud, persoonlijke communicatie, 1 juni, 2013).

De slachtprijzen van de Hereford koe zijn bij slachterij Furuseth de volgende:

Tabel 1: Benadering slachtprijzen Hereford koe

Geslacht	Noorse kronen
(stier)kalf van rond de 350 kg totaal gewicht, levende verkoop	8.000 – 9.000
Stier	20.000
Koe, rond de 350 kg slachtgewicht	13.000 – 14.000

Het vlees van de Hereford koe is licht van kleur en fijn van draad, wat erg smakelijk wordt gevonden door de meeste afnemers (Kanenpieper, 2013). De slachtleeftijd van de koeien varieert enorm. Om de kudde zo gezond mogelijk te houden, en zo min mogelijk de veearts te hoeven consulteren, is het belangrijk om op gezondheid en klauwconditie te selecteren. Een goede Hereford koe kan wel tien kalveren hebben voordat hij geslacht wordt (P. Wassrud, persoonlijke communicatie, 1 juni, 2013).

De hoeveelheid arbeid met de Hereford koe varieert per seizoen. In verband met het weideseizoen proberen de meeste boeren hun koeien eind maart af te laten kalven. De stierkalveren mogen namelijk tot een leeftijd van zes maanden in de weide lopen, om zo eventueel bevruchting van de eigen koeien, of van de koeien van de buurman, te voorkomen. Door de koeien eind maart af te laten kalven kunnen ook de stierkalveren mee het weiland in. In de wintermaanden ben je als boer rond de drie uur per dag aan het werk, in de zomermaanden ongeveer één uur per dag (P. Wassrud, persoonlijke communicatie, 1 juni, 2013).

Mij is aangeraden om klein te beginnen, aangezien het duur is om een vleesveebedrijf op te zetten. Het is me op het hart gedrukt om geen geld te besparen bij aankoop van de eerste koeien, omdat dit de basis wordt van je kudde. Je kunt beter vijf uitstekende koeien kopen dan tien middelmatige. Het handigste blijkt te zijn om te beginnen met een aantal koekalveren of met een aantal drachtige vaarzen. Wanneer je begint met drachtige vaarzen, zal je het eerste jaar en twee jaar alleen de stierkalveren verkopen. In het derde jaar zullen kalveren uit het eerste jaar oud genoeg zijn om zelf af te kalven. Vanaf dat moment kan er ook geselecteerd gaan worden op de koeien, en kunnen er ook koeien naar de slacht gebracht worden. In onderstaand schema is weergegeven in hoeveel jaar de kudde opgebouwd kan worden wanneer je begint met zes drachtige vaarzen. Hierbij is rekening gehouden met vijftig procent kans op de geboorte van een koekalf. Eventuele dood van koeien en het missen van een jaar dracht is niet meegenomen.

Tabel 2: Schema opfok kudde

Jaar	Aantal koeien	Aantal kalveren	Aantal koekalveren	Aantal pinken	Totaal aantal
1	6	6	3	0	9
2	6	6	3	3	12
3	9	9	4,5	3	16,5
4	12	12	6	4,5	22,5
5	16,5	16,5	8,25	6	30,75
6	22,5	22,5	11,25	8,25	42
7	30,75	30,75	15,375	11,25	57,375

Uiteindelijk ligt de gemiddelde kuddegrootte in Noorwegen op ongeveer vijftientig koeien, en ongeveer dezelfde hoeveelheid aan jongvee (P. Wassrud, persoonlijke communicatie, 1 juni, 2013).. Dit kan in zeven jaar bereikt worden wanneer er begonnen wordt met zes drachtige vaarzen. Er kunnen dan ook nog wat koeien uitvallen.

Hobbydieren

Naast het houden van dieren voor de productie, zou ik graag nog wat dieren houden voor hobbymatig gebruik. Zo wil ik graag een aantal paarden, genoeg om een kleine kudde mee te kunnen vormen. Deze paarden, of pony's, moeten geschikt zijn voor de cliënten die de zorgboerderij komen bezoeken. Door een gevarieerde kudde samen te stellen, is de kans groot dat er voor elke cliënt wel een paard bij zit waar een klik mee is. Zo zou ik graag één of meerdere IJslander willen vanwege zijn geringe formaat, maar toch sterke gestel waardoor ook de wat zwaardere cliënten erop kunnen rijden. Ze hebben een heel geschikt karakter doordat ze over het algemeen niet heel schrikkerig zijn. Ze hebben een rustige uitstraling en hebben tenslotte speciale gangen, waarbij het rijden comfortabeler kan zijn (Nederlands stamboek voor IJslandse paarden, 2013). Verder zou ik graag één of meerdere fjordenpaarden willen. Deze paarden met Noorse oorsprong, zijn iets groter dan IJslanders maar hebben een vergelijkbaar karakter. Ze zijn vaak iets breder gebouwd, waardoor ze heel geschikt zijn voor bijvoorbeeld voltige of het rijden zonder zadel. Ook fjorden zijn heel sober in gebruik en kunnen ze het gehele jaar buiten staan (Het Nederlandse Fjordenpaard stamboek, 2013). Wat mij betreft is het ideale aantal van een kudde om te starten vier. Per paard moet je minimaal een kwart hectare land beschikbaar hebben, en een halve hectare wanneer je wilt kunnen omweiden (Landbruk nord, 2013). Om de oppervlakte van een stal te berekenen is een simpele formule: tweemaal de stokmaat van het paard in het kwadraat (Dierenbescherming, 2013). Uitgaande van een schofthoogte van 1.60 meter, moet het oppervlakte van de stal minimaal 10,24 m² zijn. Hierbij wordt uitgegaan van een nagenoeg vierkante stal. Dit kan bijvoorbeeld een stal van drie bij drie en halve meter zijn.



Figuur 2: Angorageit

Als andere hobbydieren heb ik kippen, geiten en katten in gedachten. Ideaal om mee te beginnen lijkt mij vier kippen en een haan. Hier heb ik niet echt rasvoorkeur.

Bij geiten zit ik te denken aan vier angorageiten. De angorageit zijn middelgrote geiten met een witte vacht. Deze vacht zit op het hele lichaam, ook op de wangen en het voorhoofd. Alleen de bek is vacht vrij. Zowel geiten als bokken hebben hoorns. De hoorns van een bok zijn zij/achterwaarts gericht, terwijl de hoorns van de geit kleiner zijn en licht gebogen naar achteren staan. De angorageit heeft een lange vacht, bestaande uit pijpenkrullen. Deze moeten twee keer per jaar geknipt worden, rond april en oktober. De angorageit is een rustige en aanhankelijke geit. Ze hebben een nieuwsgierig karakter, maar zullen niet snel proberen uit te breken. Daarnaast laten ze zich vrij gemakkelijk behandelen. De bokken ruiken alleen in het dekseizoen sterk, de rest van het jaar stinken ze niet zo erg als bokken van de meeste andere geitenrassen. In de kudde is de meeste rust, als er ten minste één bok tussen loopt (NAFV, 2013^b). De angorageit kan alleen het hele jaar door buiten in de wei verblijven wanneer ze hier een tochtvrije en droge stal

hebben. Van regen worden ze namelijk vaak ziek en ook worden de hoeven dan week en kwetsbaar. Per geit moet je ongeveer 50 tot 100 vierkante meter rekenen. Angorageiten zijn geen springers, waardoor een omheining van één meter hoog genoeg is. Wel moeten de mazen van het gaas dat rond de weide staat niet te grof zijn. Anders heb je de kans dat ze vast komen te zitten met hun hoorns wanneer ze door het hek heen grazen. Mazen van maximaal vijf bij tien centimeter zijn aan te raden. Voor de schuilstal moet ongeveer anderhalve vierkante meter per geit gerekend worden. Ondanks het

feit dat de geiten in principe het jaar rond buiten kunnen zijn, moet er toch ook een binnenstal zijn. Deze stal is nodig om de geiten tijdelijk te houden na het scheren, en bij het aflammeren. Meestal worden geiten in een potstal gehouden. Voor het aflammeren moet een geit een hok hebben van minimaal twee vierkante meter. In dit hok moet een warmte lamp hangen om voor wat extra warmte te zorgen voor de lammeren (NAFV, 2013^a). Per hectare kunnen ongeveer 25 geiten gehouden worden. Hierbij wordt wel uitgegaan dat de geiten alleen in de zomerperiode weidegang hebben, en dat er omgeweid wordt (Eekeren, 2002). Tot slot wil ik twee kortharige katten. Dit hoeven geen raskatten te zijn, zolang ze maar een lief karakter hebben.

1.2.2 De doelgroep

Op mijn zorgboerderij zou ik graag met kinderen willen werken met een beperking. Mijn voorkeur ligt bij kinderen tussen de zes en zestien jaar oud. Ik kan goed werken met kinderen met autisme en met kinderen met het syndroom van Down. Maar ook kinderen met ADHD of ontwikkelingsstoornissen zouden bij mij op de zorgboerderij terecht kunnen. Kinderen met een lichamelijke beperking zijn in eerste instantie niet mijn doelgroep. Dit stelt namelijk veel hogere eisen aan de indeling van het bedrijf en de begaanbaarheid van de boerderij.

Per kind zal gekeken moeten worden of ze in groep passen of dat ze individueel komen. De maximale groepsgrootte zal in eerste instantie zes zijn, wanneer ik deze groep alleen begeleid. Maar daarbij moet natuurlijk ook gekeken worden naar de beperking die de kinderen hebben, en naar de activiteiten die uitgevoerd zullen worden.

Om ook de boekhouding en administratie te kunnen doen zou ik in eerste instantie vier dagen per week inplannen om met cliënten en de dieren te werken en één dag in de week om kantoorwerk te doen. Wanneer de zorgboerderij goed loopt, zou ik graag personeel in dienst willen nemen, om zo de groepen uit te kunnen breiden en het aanbod te verbreden. De randvoorwaarden hiervoor zijn het hebben van een vaste cliëntengroep waardoor werk gegarandeerd is. Daarnaast moet de cliëntengroep of groter zijn dan vier cliënten op hetzelfde tijdstip, of moet ik meer dan 32 contacturen met cliënten hebben. Met de inkomsten die met het bezoek van de cliënten binnen komen moet het extra personeel betaald kunnen worden. Een andere optie voor het hebben van extra hulp is het inzetten van stagiaires of vrijwilligers. Wel moet hierbij gelet worden op het vrijmaken van tijd voor het begeleiden van deze vaak tijdelijke werknemers. De randvoorwaarden voor het hebben van stagiaires en vrijwilligers zijn minder strikt. Uiteraard moet ik eerst mijn zaken op orde hebben voordat ik anderen kan begeleiden bij het werk op mijn bedrijf. Daarnaast zal ik met deze stagiaires of vrijwilligers vooral samen de cliëntengroepen draaien, en kunnen zij niet geheel zelfstandig met de cliënten aan het werk.

1.2.3 De activiteiten

Er zijn vele verschillende activiteiten die uitgevoerd kunnen worden op de zorgboerderij. Het is belangrijk om activiteiten te hebben die je het hele jaar door aan kunt bieden. Daarnaast zijn er seizoensgebonden activiteiten en incidentele activiteiten (Verenigde zorgboeren, 2007).

Hieronder een opsomming van activiteiten die uitgevoerd kunnen worden op de zorgboerderij:

- Dieren voeren
- Dieren verzorgen
- Stallen/dierverblijven uitmesten
- De dieren aaien/knuffelen
- Paardrijden (zelfstandig of met begeleiding, buitenrit of in de bak, met of zonder zadel, voltige)
- Houtproductie
- Onderhoudswerkzaamheden
- Lezen en leren over de dieren en de boerderij
- Spelletjes doen

- Schoolwerk/huiswerk
- Huishoudelijke taken
- Een tocht maken
- Winteractiviteiten
- Samen koken en eten
- Andere voorkomende werkzaamheden

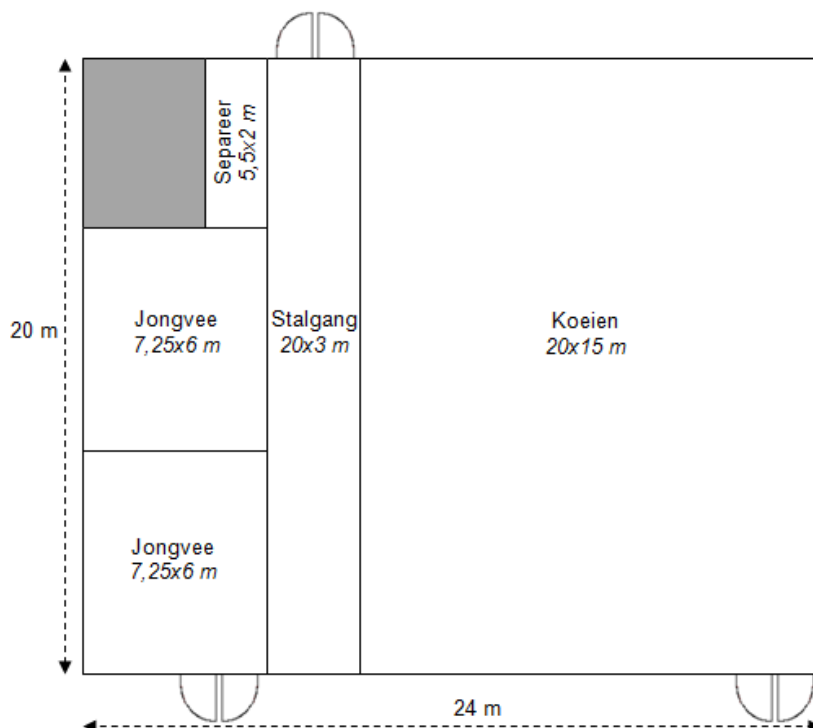
Ik zou volgens een vooropgesteld programma willen werken, welke deels met de cliënten opgesteld wordt. Hierin komen vaste werkzaamheden naar voren, maar ook keuze activiteiten.

1.2.4 De locatie

De zorgboerderij is gelegen in Noorwegen, in de regio Oppland. Deze regio ligt midden in Noorwegen. In deze regio heb ik eerder gewoond, gewerkt en stage gelopen, waardoor ik daar al veel contacten heb. Op het terrein zal een woonhuis staan en het liefst een tweede huisje met alle voorzieningen zoals een keuken en een badkamer, zodat werk en privé gescheiden kan worden. In dit werkhuis zou het plezierig zijn om een open indeling te hebben, zodat met weinig begeleiding het gehele huis in de gaten gehouden kan worden wanneer daar met cliënten gewerkt wordt. Daarnaast moet er op het terrein een stal zijn met boxen voor de paarden, een plek voor de geiten en een verblijf voor de kippen. De koeien kunnen een groot deel van het jaar buiten blijven, maar ook zij hebben een stal nodig voor in de winterperiode. Tot slot moet er de beschikking zijn over een groot weiland, het liefst met bos zodat de dieren beschutting hebben.

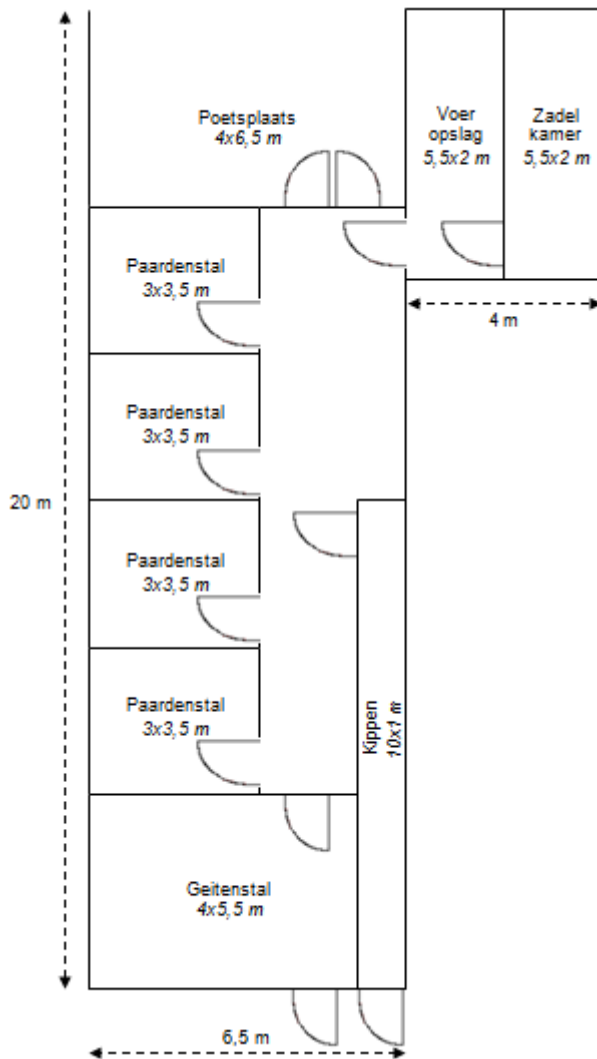


Figuur 3: Kaart van Noorwegen, de regio Oppland is in oranje weergegeven



Figuur 4: Plattegrond koeienstal

In het land voor de paarden en geiten moet er een schuilstal in het land staan, waar ze droog kunnen liggen en eten. Dit in combinatie met voldoende land en beschutting moet er voor zorgen dat de paarden en geiten in principe het hele jaar door dag en nacht buiten kunnen staan. De paardenboxen zijn in dat geval alleen nodig voor noodgevallen, en om de paarden binnen te kunnen zetten om te ze borstelen en op te zadelen als het erg koud is buiten. Daarnaast zou het fijn zijn om een overdekte poetsplaats te hebben, zodat de paarden daar zomers op het rijden voorbereid kunnen worden. Dan is er nog een plek nodig om hout op te slaan, om vervolgens in de winter op te kunnen stoken. Om zelf hout te kunnen



Figuur 5: Plattegrond stal

produceren voor eigen gebruik, is een bos nodig waar met enige regelmaat gekapt kan worden. Dit bos kan onderdeel zijn van het weiland voor de koeien en/of de paarden. Gezien de winterse neerslag is het heel plezierig om een garage te hebben om de auto te stallen, ook de tractor moet onder dak staan. Tenslotte is een verlichte rijbak gewenst, om veilig te kunnen paardrijden.

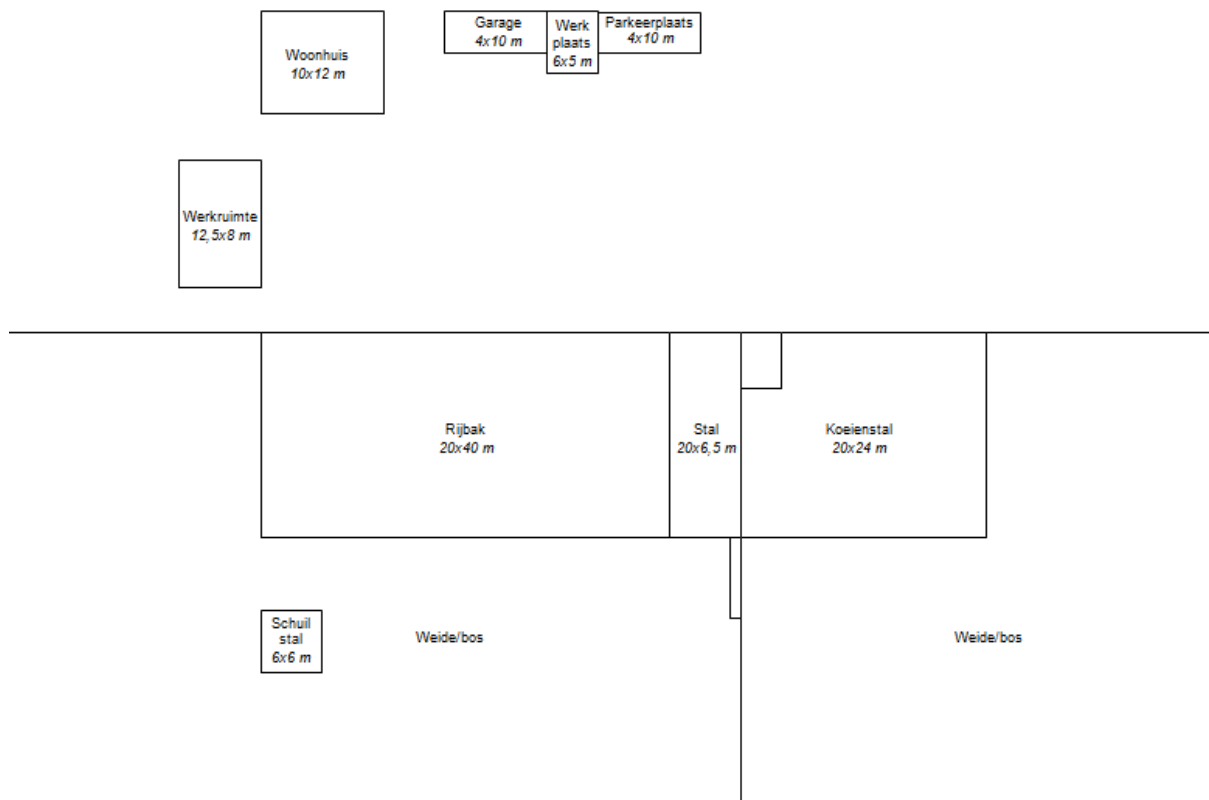
Al deze onderdelen zijn opgenomen in de plattegronden die op deze en de vorige pagina staan. Op de plattegrond van figuur vier is te zien dat de koeienstal grofweg in twee delen verdeeld is, het deel voor de koeien en het deel voor het jongvee. Verder is er een brede stal gang, zodat hier met een tractor in gereden kan worden.

In de plattegrond van de stal, in figuur vijf, is te zien waar de paardenboxen, de geitenstal en het kippenhok te vinden zijn. Bij de ingang van de stal is een poetsplaats ingericht, waar onder dak de paarden geborsteld en opgezadeld kunnen worden. Vanuit de poetsplaats is ook de zadelkamer gemakkelijk te bereiken, waardoor hij functioneel in gebruik is.

Tot slot is op de volgende pagina de overzichtsplattegrond weergegeven. Hierin zijn alle onderdelen uit de tabel opgenomen.

Alleen de weide is niet in zijn geheel te zien,

deze loopt door aan de zijden van de plattegrond. De tuin en moestuin zijn niet expliciet weergegeven in de plattegrond, maar deze zullen rond het woonhuis en de werkruimte ingericht worden. De koeien krijgen hun eigen weide, zodat je met de cliënten niet tussen de koeien door hoeft als je een paard uit de weide wil halen. De geiten en paarden delen wel een stuk land. In de weide/bos onder de rijbak is een schuilstal geplaatst, hierin kunnen zowel de paarden als de geiten schuilen. Wanneer hier ook gevoerd wordt, zal er een afgeschermd deel komen in de schuilstal waar alleen de geiten in kunnen, zodat zij verzekerd zijn van voldoende voer. In de plattegrond van de stal is te zien dat er vanuit het geitenverblijf een deur naar de weide is, daardoor is het ook mogelijk om de geiten binnen te voeren. Wanneer er vrije uitloop geboden wordt, moet er wel op gelet worden dat de paarden niet het geitenverblijf in kunnen lopen, bijvoorbeeld door een horizontaal gedeelde deur, waarbij het onderste gedeelte onafhankelijk van het bovenste gedeelte geopend kan worden. Voor de kippen is er een uitloop ren tussen de weide van de paarden en geiten en de koeien.



Figuur 6: Plattegrond van het hele erf

Om een inschatting te maken van de benodigde hoeveelheid grond is de volgende tabel gemaakt.

Tabel 3: Benodigde grond

	Soort land	Oppervlakte per stuk	Aantal	Oppervlakte totaal
Hereford koe ^a	Weide	3.333 m ²	60	199.980 m ²
	Stal	3 m ²	60 + voergang	458 m ²
Paard ^b	Weide	5.000 m ²	4	20.000 m ²
Geit ^c	Weide	400 m ²	4	1.600 m ²
Bos ^d	Bos	-	-	40.000 m ²
Rijbak ^e	Bouwgrond	120 m ²	1	120 m ²
Stallen ^g	Bouwgrond	Per paard 10,5 m ² Per geit 2 m ²	4 + stalgang, zadelkamer en poetsplaats 4 + voeropslag	152 m ²
Woonhuis ^h	Bouwgrond	-	1	160 m ²
Garage ⁱ	Bouwgrond	12,5 m ² per auto	3	37,5 m ²
Werkplaats	Bouwgrond	-	1	30 m ²
Werkruimte	Bouwgrond	-	1	100 m ²
Tuin en moestuin	Grond	-	1	100 m ²
Parkeerplaats	Grond	10 m ² per auto	4	40 m ²
Totaal				262777,5 m ² Ruim 26 ha

^a Drie koeien op één hectare land (Levende Have, 2013^e).

Ligboxafmetingen minimaal 1,15 x 2,65 meter (Welzijnswijzer, 2013)

^b Per paard een halve hectare land, met omweiding (Landbruk nord, 2013).

^c 25 geiten op één hectare land (Eekeren, 2002).

^d Hoeveelheid bos bij Aaneke Gård (M. Aaneke, persoonlijke communicatie, 5 mei, 2013).

^e Een wedstrijd rijbak is 20x40 meter (Paarden-blaadjes, 2013).

^f Twee bij drie meter per paard (Pieters, 1998).

^g Twee keer de stokmaat in het kwadraat per paard (Dierenbescherming, 2013).

Voor het aflammeren twee vierkante meter per geit (NAFV, 2013^a).

^h (Finn, 2013^a).

ⁱ Breedte: ± 2 meter, lengte: ± 5 meter (VWbedrijfswagens, 2013).

Zie voor specificatie van de oppervlaktes ook de plattegronden. Zowel in de tabel als in de plattegronden zijn de wegen en paden tussen de verschillende gebouwen niet meegenomen. In bovenstaande tabel is uit gegaan van de startsituatie. Het zou fijn zijn om uiteindelijk een groter stuk land te kopen of huren zodat er eventueel uitgebreid kan worden. Ook met het eventueel bouwen van stallen of werkruimte zal dan gekeken worden of er bijvoorbeeld alvast meer boxen gebouwd kunnen worden om eventueel de kudde uit te kunnen breiden. In bijlage één is een schets weergegeven om een indruk te geven van het erf met de benodigde gebouwen.

1.2.5 De rechtsvorm

De rechtsvorm zou in het geval van mijn eigen zorgboerderij een eenmanszaak zijn. Een groot nadeel hiervan is dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen privévermogen en bedrijfsvermogen. Maar in de belasting is het hebben van een eenmanszaak juist weer voordeliger. Zo is er belastingvoordeel in de vorm van een zelfstandigenaftrek en in de vorm van een startersafstrek in het geval van een startend ondernemer (KvK, 2013). In Noorwegen bestaat een vergelijkbare rechtsvorm, genaamd "Enkeltpersonforetak". Hierbij is één persoon verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en heeft deze persoon de verantwoording voor de schulden en verplichtingen. Er wordt uitgegaan van deelname op eigen risico en op eigen kosten. De eigenaar van het bedrijf neemt alle beslissingen en er zijn geen speciale regels of wetten omtrent deze bedrijfsvorm. De winst is belastbaar samen met de andere inkomsten van de eigenaar (Skatteetaten, 2013^a).

1.3 Missie en visie

In deze paragraaf staat de missie en visie van de zorgboerderij.

Missie

De missie van de zorgboerderij is het bijdragen aan het vinden van een eigen plek in de maatschappij voor de cliënt. Dit wil ik bereiken door activiteiten en ondersteuning aan te bieden. Er wordt hierbij onder andere gewerkt aan het bevorderen van de participatie in de samenleving. Dit wil ik voor elkaar krijgen door de cliënten samen te laten werken om opgestelde doelen te behalen, op een gestructureerde manier. Ik wil een plek creëren waar de cliënten een volwaardig bestaan hebben en waar zij op eigen niveau, in een veilige omgeving, kunnen leren en leven.

Visie

In de visie van de zorgboerderij zijn cliënten gewone burgers, die net als ieder ander een normaal dagritme hebben. Dagbesteding wordt gezien als compensatie voor werk of scholing en zal daarom een aantal vaste onderdelen bevatten die op regelmatige basis uitgevoerd moeten worden. De medewerkers behandelen de cliënten met respect en als hun gelijke. Hierdoor voelen de cliënten zich gelijkwaardig en hebben zij ook echt het gevoel dat ze in de samenleving staan. De cliënten worden gestimuleerd bij het werken aan hun eigen identiteit, het hebben van verantwoordelijkheid, zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Hierbij staat niet de beperking centraal, maar juist datgene wat de cliënten wel zelf kunnen. De cliënten mogen zichzelf zijn, ongeacht wat zijn of haar beperking is.

2. Marktverkenning

In dit hoofdstuk komen de verschillende facetten van de huidige markt aan bod. Wat is het huidige aanbod en hoe past mijn bedrijf hierin, hoe is de financiering geregeld, wat zijn de sterke en zwakke kanten van mijn bedrijf, hoe kan ik daar gebruik van maken en hoe zit het met de inburgering in Noorwegen. Op deze vragen komt in dit hoofdstuk een antwoord.

2.1 Marktomschrijving

Zoals in paragraaf 1.2.3 is beschreven zal mijn zorgboerderij in de gemeente Lom gesitueerd zijn. Om een beter beeld te krijgen van deze gemeente, wordt hier onder een opsomming gegeven van de bedrijven die daar gesitueerd zijn.

Bedrijven en instanties in Lom:

- Drie kinderdagverblijven
- Drie scholen
- Een bibliotheek
- Een vrijwilligerscentrale
- Verschillende bedrijven op gebied van gezondheidszorg
 - Ergotherapie
 - Fysiotherapie
 - Gezondheidscentrum
 - Vroedvrouw
 - Dokter
 - Geestelijke gezondheidszorg
- Verschillende bedrijven op gebied van cultuur en vrije tijd
 - Verschillende locaties voor activiteiten
 - Jongerensoos
 - Muziek en cultuurschool
- Drie kerkjes
- Verschillende bedrijven op gebied van natuur, milieu en buitenleven
 - Badstrand
 - Dierenarts
- Tien bedrijven op het gebied van bouw en transport
- Twintig winkels (o.a. boekenwinkel, bloemenwinkel, apotheek, sportwinkel, bank, supermarkt)
- Veertien bedrijven op het gebied van industrie en handwerk
- Vijftig bedrijven op het gebied van reizen en eten

(Lom kommune, 2013^b).



Figuur 7: Foto omgeving Lom

Doordat Lom gunstig gelegen is ten opzichte van de Jotumheimen, een nationaal park, wordt Lom (vooral zomers) veel door toeristen bezocht. Lom ligt net ten noorden van het natuurgebied Jotumheimen (Lom kommune, 2013).

In 2012 is 19,4% van de bevolking van Lom onder de 18 jaar. Er waren in 2012, 1025 particuliere huishoudens met in totaal 2381 inwoners. In het laatste kwartaal van 2012 zijn er meer kinderen geboren dan dat er inwoners overleden zijn. Er zijn in datzelfde kwartaal meer mensen uit Lom vertrokken dan dat er zijn komen wonen. Maar dit verschil bestaat maar uit twee personen (Statistisk sentralbyrå, 2012).

2.2 Ontwikkelingen

In de gemeente Lom wordt de meerwaarde van een zorgboerderij gezien. Daarom willen zij graag een zorgboerderij in hun gemeente hebben. Op dit bedrijf willen ze een goede kwaliteit waarborgen voor een grote variëteit aan doelgroepen. Hierbij doelen ze onder andere op zowel cliënten met een lichamelijke als geestelijke beperking. Ze willen deze boerderij graag openstellen voor een verscheidenheid aan doelgroepen, kind en gezin, kleuter, lager en hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, school/zorg programma's, werktraining, groepstraining binnen de geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg, individuele geestelijke gezondheidszorg, ouderen en voor personen met dementie (Lom kommune, 2013^a).

Ze willen graag natuurgerelateerde activiteiten aan gaan bieden, welke worden aangepast aan het niveau van de individuele cliënt. Sociaal gezelschap, nuttige dagbesteding en het contact met dieren is voor ieder mens belangrijk. De gemeente is van mening dat de komst van een of meerdere zorgboerderijen in overeenstemming is met de wensen van de regering om meer te investeren in sociale diensten in de lokale omgeving van de cliënten (Lom kommune, 2013^a).

2.3 Samenwerkingsverbanden

Er zijn in Noorwegen drie grote organisaties waarmee samenwerkingverbanden aangegaan kunnen worden. De eerste is barnevern. Barnevern is een organisatie welke vergelijkbaar is met de kinderbescherming in Nederland. Hun hoofdpoging is er voor te zorgen dat kinderen en jongeren die in een omgeving leven welke hun gezondheid en ontwikkeling kunnen schaden, de benodigde hulp en zorg krijgen. Dit om er voor te zorgen dat ook deze kinderen en jongeren een veilige jeugd kunnen hebben. Primair ligt de taak van de opvoeding en verzorging bij de ouders, maar barnevern kan hierbij ondersteunen voor een kortere of langere periode. De verantwoordelijkheden en plichten van barnevern zijn vastgelegd in de wet kinderbescherming van 17 juli 1992. Het departement kinderen, gelijkheid en sociale insluiting heeft de verantwoordelijkheid voor naleving van deze wet, maar het beheer van de kinderbescherming is voornamelijk toegewezen aan de gemeentelijke barnevern (Regjeringen, 2013^a).

De taken van barnevern zijn:

- De zorg voor kwetsbare kinderen waarbij lichamelijke of psychische overbelasting voorkomen moet worden
- Het bieden van hulp en ondersteuning in de vorm van persoonlijke ondersteuning of bijvoorbeeld aflossingsmaatregelen in de woon- of dagopvang
- Verantwoordelijkheid voor ingrijpen in de leefsituatie wanneer dat nodig is, eventueel tegen de wil van ouders in. Denk hierbij aan overplaatsing kinderen naar pleeggezinnen. Voor zo'n ingrijpende beslissing moet ook eerst de gemeente geraadpleegd worden

(Regjeringen, 2013^a)

De samenwerking tussen een zorgboerderij en barnevern kan bestaan uit dagopvang, aflossing in de thuissituatie, aflossing van het pleeggezin, of opvang ten behoeve van de ontwikkeling van het kind. Vaak is het een samenspel van bovenstaande opties. Het kan gaan om kinderen met een normale ontwikkeling welke een lastige thuissituatie hebben, of het kan gaan om kinderen met een beperking. Door deze beperking kan de thuissituatie, of het verblijf in een pleeggezin moeilijk(er) zijn en kan dagopvang of buitenschoolse opvang gewenst zijn. Het kan ook zo zijn dat dit nodig is om de rest van het (pleeg)gezin te ontlasten. Daarnaast is het vaak voor de ontwikkeling van deze kinderen heel goed om positieve ervaringen op te doen (Barnevernet, 2013).

Een andere organisatie waarmee samenwerking goed mogelijk is, is NAV. Dit staat voor arbeids- og velferdsetaten, arbeid en welzijn. Het is vergelijkbaar met het UWV in Nederland. In elke Noorse gemeente is een kantoor van NAV gevestigd. Hier werken medewerkers van NAV samen met gemeentelijke maatschappelijke werkers om zo oplossingen te vinden voor de gebruikers. NAV is

opgericht naar aanleiding van de arbeid en welzijnswet van 2006. NAV kantoren zijn gemeentelijke overheden welke algemene taken heeft en individuele diensten verleent. Hierbij kan gedacht worden aan advies en begeleiding, financiële ondersteuning, tijdelijke huisvesting, het maken van individuele plannen en een kwalificatieprogramma. NAV beheert een deel van het staatsbudget voor onder andere de werkloosheidsuitkering, revalidatie toeslag, ziektegeld, pensioenen en kinderbijslag.



Figuur 8: Logo NAV

Wat betreft kinderen en jongeren levert NAV inspanningen om te voorkomen dat er kinderen in armoedige omstandigheden op groeien om zo bij te dragen aan betere levensomstandigheden. Ze proberen iedereen de kans te geven zich te ontwikkelen om zo deel te kunnen nemen aan de samenleving. Dit doen ze door kwetsbare kinderen en/of jongeren en hun familie een compleet dienstenaanbod te doen. In samenwerking met NAV kunnen jongeren voor werktraining op een zorgboerderij geplaatst worden, of kunnen jongere kinderen geplaatst worden voor ontwikkeling van bepaalde vaardigheden (NAV, 2013).

De derde organisatie waarmee je in contact kunt komen voor het verkrijgen van cliënten is PPT. Dit staat voor pedagogisch-psychologisch tjeneste, pedagogische-psychologische diensten. PPT is een dienst van de lokale overheid, welke fungeert als deskundig autoriteit op gebied van kinderen en jongeren welke speciale behoeften hebben, meestal op het gebied van educatie. Het is wettelijk verplicht dat elke gemeente zijn eigen PPT kantoor heeft. Binnen de PPT werken orthopedagogen, psychologen, logopedisten en maatschappelijk werkers. Meestal worden kinderen doorgewezen naar PPT door de kinderopvang of door school, vaak in samenspraak met de ouders. Wanneer er onenigheid bestaat tussen de kinderopvang of school en de ouders, kunnen ze ouders ook zelf bij PPT aankloppen. PPT observeert, test en spreekt met de kinderen of jongeren om vervolgens een rapport op te stellen waarin behoeften van het kind naar voren komen. Aan deze speciale behoeften kan voldaan worden door extra hulp te bieden in de schoolsituatie of kinderopvang en/of door begeleiding te bieden aan de leraren, assistenten en ouders. Indien mogelijk wordt er gekeken naar oplossingen die binnen de huidige situatie ingevoerd kunnen worden, maar wanneer dit niet mogelijk is, wordt ook gekeken naar mogelijkheden buiten de bestaande situatie. Hierbij kan samenwerking met psychiatrische poliklinieken, ziekenhuizen of revalidatieafdelingen voorkomen. Ook kunnen er veranderingen in de schoolsituatie plaatsvinden, want leerlingen die niet binnen het reguliere onderwijs passen, hebben recht op speciaal/aangepast onderwijs. Redenen voor het aanbieden van aangepast onderwijs kunnen zijn: concentratieproblemen, lees- en schrijfproblemen, leerproblemen, pervasieve ontwikkelingsstoornissen, sociaal-emotionele problemen of gedragsproblemen. Bij het bepalen van de hulpvraag wordt er niet naar de vastgestelde beperking van het kind gekeken, maar vooral naar het niveau en functioneren van de leerling. Tot slot kan PPT ook bemiddelen bij speciale behoeften in hoger en volwassenen onderwijs (PPT, 2013).

Een zorgboerderij kan een (tijdelijke) oplossing zijn voor aangepast onderwijs.

2.4 Financieringsstromen in de zorg

In Noorwegen zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het waarborgen van goede zorg voor alle mensen die dat nodig hebben, ongeacht leeftijd en diagnose. De staat heeft al verantwoordelijkheid om gelijke voorwaarden te scheppen door middel van regelgeving en financiële beperkingen. Daarnaast heeft de staat de verantwoordelijkheid voor toezicht en controle op de geleverde zorg (Regjeringen, 2013^b). De zorg die verleent wordt op de zorgboerderij, wordt vergoed door de gemeente of door de organisatie welke de cliënt naar de zorgboerderij verwijst. In de meeste gevallen zal dit barnevern zijn, NAV of PPT. Over deze organisaties is in de paragrafen 2.4.1 en 2.7 meer te lezen. Als zorgboer is het dus erg belangrijk om goed contact met deze organisaties en/of de gemeente te onderhouden, aangezien je van hen afhankelijk bent voor het ontvangen van cliënten. Met die organisaties en/of gemeente moeten duidelijk afspraken gemaakt worden over het financiële

plaatje. Het is vaak een overleg waarin de prijs voor de zorg bepaald wordt. De organisaties geven aan wat hun budget is, en de zorgboer geeft aan wat de prijs is, en zo probeer je er samen uit te komen. Dit betekent dat je flexibel moet zijn en creatief moet kunnen denken. Dit om ook wanneer het niet lijkt te gaan lukken, toch een oplossing te vinden. Uiteindelijk gaat het natuurlijk om het welzijn van de cliënten (M. Aaneke, persoonlijke communicatie, 24 mei, 2013).

2.5 Doelgroepenanalyse

De gemeente in Lom heeft aangegeven dat er voor mensen met beginnende dementie, en voor kinderen van barnevern de grootste vraag is voor plaatsing op een zorgboerderij (M. K. Morken, persoonlijke communicatie, 23 mei, 2013). Aangezien ouderen niet mijn doelgroep zijn, blijven kinderen van barnevern over. In paragraaf 2.3 staat al uitgebreid beschreven wat de organisatie barnevern inhoudt. In deze paragraaf wordt besproken wat de hulpvragen zijn van de doelgroep, op wat voor manier zij zich ontwikkelen en wat hun vaardigheden zijn.

2.5.1 Hulpvragen

De hulpvraag van deze doelgroep zal afhangen van de reden van het bezoek aan de zorgboerderij. Zoals hierboven al genoemd kan het gaan om kinderen met of zonder een beperking. Dit zal een groot verschil maken in de gestelde hulpvraag.

Maar over het algemeen zal de zorgboerderij bezocht worden om zo de rest van het (pleeg)gezin te ontlasten en om het kind positieve ervaringen op te laten doen. Naar gelang de beperking kunnen hier doelen bij opgesteld worden welke aansluiten bij de beperkingen die het kind heeft. Vaak zullen de kinderen die de zorgboerderij komen bezoeken ondersteuning in de communicatie nodig hebben. Zeker wanneer ze thuis niet een ideale leefsituatie hebben, zal de communicatie daar niet altijd optimaal zijn. Het kan zijn dat ze thuis niet hun verhaal kwijt kunnen, of dat er niet echt naar ze geluisterd wordt. Het is dan ook belangrijk om op de zorgboerderij een veilige plek te bieden, ook op sociaal-emotioneel vlak. Ze moeten hier hun verhaal kwijt kunnen en ervaren dat er echt naar ze geluisterd wordt. Daarnaast is het van groot belang dat de kinderen succeservaringen op doen om zo hun zelfvertrouwen op te bouwen.

Wanneer er gekeken wordt naar de piramide van Maslow, blijkt dat wanneer het een kind ontbreekt aan de basisbehoeften, er niet aan hogere behoeften gewerkt kan worden. De behoeftepiramide van Maslow werkt van onder naar boven. Onderaan staan de behoeften die het meest basaal zijn en waar ieder mens behoefte aan heeft. Maslow was van mening dat je aan de laagste behoeften in de hiërarchie moet voldoen om bij hogere behoeften terecht te komen (Verhulst, 2006).



Figuur 9: Piramide van Maslow

Iedereen heeft fysiologische behoeften. Hieronder valt de behoefte aan slaap, voedsel, drinken, sport en comfort. Als aan deze behoefte is voldaan, ontstaat er behoefte aan veiligheid. Mensen met een beperking hebben misschien wel meer behoefte aan veiligheid dan mensen zonder beperking. Vaak is er maar beperkt begrip van de wereld om zich heen, waardoor veiligheid en geborgenheid erg belangrijk zijn. Daarnaast zullen kinderen die onder toezicht van barnevern staan ook vaak problemen hebben met de veiligheid thuis. Op de zorgboerderij kan deze veiligheid gewaarborgd worden door de cliënten een vaste werkgroep te bieden met zoveel mogelijk vaste begeleiders. Ook moet de omgeving veilig en voorspelbaar zijn. Eén stap hoger is de behoefte aan liefde en het erbij willen horen. Iedereen heeft behoefte aan liefde, en zeker bij kinderen en jongeren is het belangrijk dat ze deze liefde krijgen. Dan de behoefte aan respect en aandacht. Aandacht kan gegeven worden door in

kleine groepen te werken met voldoende begeleiding. Respect wordt gegeven door de cliënten op hun niveau te benaderen en ze in hun waarde te laten. Ze zijn niet minder dan anderen vanwege hun eventuele beperking, andere of lastigere thuissituatie. Dan de laatste stap in de behoeftehiërarchie, die van zelfontplooiing. Hier valt de zelfactualisatie onder en de behoefte om je persoonlijkheid en mentale groeimogelijkheden te ontwikkelen. Dit is een punt waar meeste mensen pas na hun jeugd aan toe komen. Het vereist veel inzicht en zelfbewustzijn om tot zelfactualisatie te komen. Kinderen en jongeren ontwikkelen ze wel hun persoonlijkheid maar het bewust bezig zijn met mentale groeimogelijkheden is vaak nog een stap te ver (Verhulst, 2006).

2.5.2 Ontwikkeling

De ontwikkeling van de kinderen en jongeren kan onderverdeeld worden in cognitieve ontwikkeling, motorische ontwikkeling en sociaal-emotionele ontwikkeling. Bij kinderen en jongeren die uit huis geplaatst zijn, bestaat een kans dat met name de sociaal-emotionele ontwikkeling verstoord wordt. Op de zorgboerderij zal dan ook het meest gewerkt worden aan de sociaal-emotionele ontwikkeling. Uiteraard zal ook de cognitieve ontwikkeling en de motorische ontwikkeling gestimuleerd worden met de activiteiten op de zorgboerderij. De mate van ontwikkeling op deze drie vlakken zal afhangen van het doel waarmee de zorgboerderij bezocht wordt.

2.5.3 Vaardigheden

De kinderen of jongeren die de zorgboerderij komen bezoeken, zullen zeer waarschijnlijk niet beschikken over ervaring in het werken op een boerderij. Wellicht hebben ze wel huisdieren of vrienden of familie met huisdieren, waardoor ze wel enigszins gewend zijn om met dieren om te gaan, maar dit zal niet altijd het geval zijn. Wel is het belangrijk dat de kinderen affiniteit hebben met dieren. Verder heb je te maken met vaardigheden op sociaal vlak, de zelfredzaamheid, de structuurbehoefte en het verantwoordelijkheidsgevoel.

De ervaring met het werken met dieren wordt gaandeweg opgedaan. Bij bijvoorbeeld het dieren voeren wordt uitgelegd en besproken wat je wel en niet moet doen, en waarom een dier op een bepaalde manier op het kind reageert. Hierbij pak je meteen de vaardigheden op sociaal vlak mee. Het is voor kinderen vaak gemakkelijker om te praten over een concreet en tastbaar onderwerp. En wanneer het onderwerp van gesprek voor je staat, is het wellicht makkelijker om tot het kind door te dringen. Daarnaast kan het voorkomen dat een kind niet met de begeleider kan of wil praten, maar wel zijn verhaal bij het dier kwijt kan. In dat geval is het belangrijk om voldoende tijd in te plannen om bij de dieren te zijn. Aan de hand daarvan kan misschien wel toegewerkt worden naar een gesprek met en over de dieren, waarbij het kind tenslotte ook met de begeleider gaat praten.

Door met vaste programmaonderdelen te werken, welke op vaste basis herhaald worden door de kinderen, kunnen zij deze op den duur grotendeels zelf uitvoeren. Door de handelingen als het ware te repeteren zal de vaardigheid van het kind op dat onderdeel toenemen. Het aantal handelingen dat achter elkaar uitgevoerd moet worden kan dan langzaam opgevoerd worden, waardoor het kind tenslotte zelf een deel van het programma uit kan voeren, zonder al te veel sturing. Uiteraard zal het einddoel wat betreft de zelfredzaamheid per kind verschillen en ook de grootte van de stappen waarin aan die zelfstandigheid gewerkt wordt zal per kind anders zijn.

De ene kind zal meer rust hebben bij een zeer gestructureerd programma, terwijl dit voor een ander kind juist bedrukkend kan zijn. Dit zal dus per kind bekeken moeten worden. Wel ben ik van mening dat het hebben van vaste programmaonderdelen een goede zaak is. Zo weten de kinderen waar ze aan toe zijn, en wat ze kunnen verwachten. Wel moet er ook altijd ruimte zijn voor flexibiliteit en inbreng van de kinderen.

Het verantwoordelijkheidsgevoel kan gestimuleerd worden door uit te leggen wat het nut is van het werk dat gedaan moet worden. Dat de dieren elke dag gevoerd moeten worden, omdat ze in deze gehouden omstandigheden van ons afhankelijk zijn. Door de noodzaak van de activiteiten duidelijk te maken, zal het verantwoordelijkheidsgevoel van de kinderen sneller toenemen (Glen, 2008).

2.5.4 Voorbeeld dagrooster

Hier zal een voorbeeld van een dagrooster worden gegeven. Hierbij is uitgegaan van een doorsnee dag in de winter.

08.30 uur	Aankomst cliënten
08.45 uur	Bespreken dagprogramma
09.00 uur	Hobbydieren voeren en verzorgen
09.45 uur	Naar de koeienstal, koeien voeren en verzorgen
10.30 uur	Koffiepauze
10.45 uur	Naar de koeienstal, stal uitmesten
11.30 uur	Sneeuwruimen
12.00 uur	Tafel dekken, lunchen, afruimen
13.00 uur	Paardrijden
14.30 uur	Spelletje doen bij het haardvuur
15.15 uur	Nabespreken dagprogramma
15.30 uur	Cliënten vertrekken

2.6 Concurrentieanalyse

Deze paragraaf kan onderverdeeld worden in concurrentie op agrarisch gebied, en op concurrentie op zorg gebied.

2.6.1 Agrarische concurrentie

In totaal zijn er drieëntwintig boerderijen in de gemeente Lom gevestigd. Hiervan is niet bekend of ze allemaal productiedieren houden of dat ze eventueel een andere vorm van landbouwproductie hebben (M. K. Morken, persoonlijke communicatie, 29 mei, 2013). In de gemeente Lom zijn drie bezoekboerderijen gevestigd. Op deze boerderijen, Galde Uppigard, Storhaugen en Nissegården, kan overnacht worden en daarnaast bieden ze activiteiten aan. Twee bedrijven hebben allerlei dieren, als soort kinderboerderij, de derde boerderij heeft geiten voor de productie (Barnesteder, 2013).

2.6.2 Zorg concurrentie

In Lom is slechts één organisatie waarnaar jongeren en volwassenen doorverwezen worden. Deze organisatie heet Giax. Giax is een productiebedrijf waar gewerkt wordt met metaal en hout, als leverancier voor andere industrie. Er wordt gewerkt met jongeren en volwassenen in een arbeidstrainingsproject. Het gaat hier om jongeren en volwassenen welke om wat voor reden dan ook buiten de arbeidsmarkt vallen of zijn gevallen. Het bedrijf biedt ook opleidingen aan waarmee een zevental certificaten in verschillende disciplines behaald kan worden. Daarnaast kunnen er cursussen gevolgd worden op gebied van bijvoorbeeld data analyse. Het hoofdbedrijf van Giax zit in Ringebu, en ze hebben afdelingen in Lom, Dombås en Otta. Er zijn ongeveer 230 mensen werkzaam bij Giax, waarbij de kern bestaat uit instructeurs en ervaren professionals welke verantwoordelijk zijn voor de opleiding en voor de productie van goederen met een hoge kwaliteit (Giax, 2013).

Voor kinderen, jongeren en ouderen die niet bij Giax aan het werk kunnen of willen is er momenteel geen structurele oplossing in Lom. Wellicht krijgen de kinderen en jongeren extra begeleiding op school, binnen of buiten schooltijd. Of ze hebben buitenschoolse opvang waar ze al dan niet extra hulp ontvangen. Misschien moeten ze een eind reizen voor dagopvang of is dit helemaal niet beschikbaar. In Lom is in elk geval geen vaste oplossing voor kinderen, jongeren en/of ouderen die niet bij Giax aan het werk kunnen, willen of mogen.



Figuur 10: Logo GIAX

2.7 SWOT analyse

In deze paragraaf wordt er gekeken naar de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van de zorgboerderij. De afkorting SWOT, staat namelijk voor strengths, weaknesses, opportunities en threats. De sterktes en zwaktes worden op intern gebied bekeken, en voor het bepalen van de kansen en bedreigingen wordt naar de omgeving gekeken. Na het bepalen van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen worden deze tegen elkaar uitgezet.

Sterktes

- S1. Ik heb een goede en degelijke opleiding gevolgd welke mij goed voorbereid op alle aspecten van het werken op een zorgboerderij.
- S2. Ik heb passende ervaring welke ik heb opgedaan tijdens mijn stages, werk en vrijwilligerswerk. Hierdoor weet ik wat mij te wachten staat en heb ik een helder beeld voor ogen van het werk dat verwacht kan worden.
- S3. Ik heb een sterke motivatie om mijn eigen zorgboerderij te starten, ik weet wat ik wil en waarom ik dat wil.
- S4. Ik ben communicatief zeer vaardig. Ik sta open voor contact met nieuwe mensen en ik kan op een professionele manier communiceren.
- S5. Ondertussen ben ik de Noorse taal behoorlijk vaardig. Ik kan gesprekken over vrijwel alle onderwerpen voeren en ook lezen is geen probleem.

Zwaktes

- Z1. Ik heb slechts beperkte financiële middelen doordat ik nagenoeg geen eigen vermogen heb.
- Z2. Ik heb geen (zakelijke) partner welke betrokken kan worden bij het opstarten en draaiende houden van de zorgboerderij. Dit betekent dat ik er in principe alleen voor sta.
- Z3. Ik beschik niet over een bestaand (agrarisch) bedrijf. Hierdoor zal er meteen een grote investering gedaan moeten worden om te kunnen starten.
- Z4. Er is geen naamsbekendheid aangezien het om een nieuw bedrijf gaat.
- Z5. Het netwerk dat nog opgebouwd moet worden, zal klein zijn gezien het geringe aantal inwoners in de gemeente. Dit maakt het mogelijk moeilijker om een gevulde cliëntengroep te krijgen.
- Z6. De boerderij zal waarschijnlijk niet goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, waardoor alternatief vervoer geregeld moet worden. Dit kan een taxi zijn, de ouders of verzorgers van de cliënten of een bedrijfsbusje waarmee de cliënten opgehaald en weggebracht worden.
- Z7. Ik moet nog hard werken aan mijn Noorse schrijfvaardigheden.

Kansen

- K1. Dit zal de eerste zorgboerderij in de gemeente Lom zijn, waardoor de hele markt nog open ligt. Wanneer er een positief beeld neergezet wordt, zal de aandacht voor de boerderij groot zijn.
- K2. Er is geen concurrentie in de zorg. Er is alleen een bedrijf op gebied van arbeidstraining, welke gericht is op een andere doelgroep.
- K3. Er is vraag naar een zorgboerderij vanuit de doelgroep.
- K4. Er is vraag naar een zorgboerderij vanuit de gemeente.
- K5. Er zijn voldoende uitbreidingsmogelijkheden. Door klein te beginnen op een locatie met potentie, kan er in de toekomst uitgebreid worden in het aantal cliënten en in het aantal dieren.

Bedreigingen

- B1. Ik ben afhankelijk van het verkrijgen van cliënten via de gemeente, barnevern, NAV en PPT. Er moeten dus goede contacten onderhouden worden met deze organisaties.
- B2. Voor het financiële gedeelte ben ik ook afhankelijk van de gemeente, barnevern, NAV en PPT. Wanneer zij het financiële plaatje niet rond krijgen, heb ik geen cliënten meer. De boerderij kan dan wel blijven bestaan, uit de inkomsten van de vleeskoeien, maar de zorgtak kan dan niet blijven draaien.
- B3. Doordat dit de eerste zorgboerderij in de gemeente is, is er nog onbekendheid over het concept zorgboerderij bij de inwoners van de gemeente Lom.

Bovenstaande punten zijn samengevat in onderstaande tabel.

Tabel 4: SWOT analyse van mijn zorgboerderij

	Positief	Negatief
	Sterktes	Zwaktes
Intern	S1. Goede opleiding S2. Passende ervaring S3. Sterke motivatie S4. Communicatief vaardig S5. Beheersing Noorse taal	Z1. Beperkte financiële middelen Z2. Geen (zakelijke) partner Z3. Geen bestaand bedrijf Z4. Geen naamsbekendheid Z5. Klein netwerk Z6. Niet bereikbaar met openbaar vervoer Z7. Noors schrijven
Extern	Kansen K1. Eerste zorgboerderij in Lom K2. Geen concurrentie in de zorg K3. Vraag vanuit de doelgroep K4. Gemeente is positief K5. Uitbreidingsmogelijkheden	Bedreigingen B1. Afhankelijk van de gemeente, barnevern, NAV en PPT B2. Financieel afhankelijk B3. Onbekendheid inhoud zorgboerderij

Nu zal er gekeken worden hoe de sterktes en kansen gebruikt kunnen worden om de bedreigingen en zwaktes te weerleggen.

De zwakte van de beperkte financiële middelen en de bedreiging van financiële afhankelijkheid zijn lastig te weerleggen met sterktes en kansen. Wel kan ik door mijn goede communicatieve vaardigheden goed contact onderhouden met de gemeente, barnevern, NAV en PPT, waardoor ik in elk geval alle ontwikkelingen binnen deze organisatie mee zal krijgen. Wellicht krijg ik dan ook wat meer inzicht en inspraak binnen deze organisaties. Hiervoor is het ook fijn dat ik de Noorse taal beheers. Ook de bedreiging van de afhankelijkheid van de gemeente, barnevern, NAV en PPT voor het verkrijgen en behouden van cliënten kan op deze manier deels ondervangen worden. Helaas biedt het geen garanties, maar momenteel is de gemeente erg positief over het opstarten van een zorgboerderij, dat zij vooralsnog welwillend zijn.

Het niet hebben van een (zakelijke) partner is lastig, maar door mijn goede motivatie om mijn eigen zorgboerderij te starten, denk ik niet dat dit een probleem hoeft te zijn. Wel moet ik mijn eigen grenzen in de gaten blijven houden zodat ik niet te veel hooi op mijn vork neem.

Ook het ontbreken aan een bestaand bedrijf hoeft geen probleem te zijn. Wel betekent dit dat er in het begin grote investeringen gedaan moeten worden, wat een risico is. Maar wanneer de gemeente een cliëntgroep kan garanderen, is dit risico al iets kleiner. En aangezien er vraag is naar een zorgboerderij, en de gemeente hier ook positief tegenover staat, zal deze garantie waarschijnlijk wel gegeven kunnen worden. Wel versterkt deze zwakte de zwakte van de beperkte financiële middelen.

Vanwege mijn goede opleiding, sterke motivatie en communicatieve vaardigheden, zal de bedreiging van de onbekendheid over de inhoud van een zorgboerderij bij de inwoners van de gemeente Lom, geen problemen opleveren. Ik zou een open dag kunnen houden, een folder kunnen maken of een website kunnen lanceren waarmee duidelijk wordt gemaakt wat het concept zorgboerderij inhoudt. Doordat het een relatief klein netwerk is, zal het niet moeilijk zijn om een groot deel van de inwoners te bereiken. Op deze manier wordt ook de zwakte naamsbekendheid meteen meegenomen. Wanneer ik vertel over de zorgboerderij, kan ik ook de naam van het bedrijf noemen, en deze zal uiteraard ook op de folder en de website terug te vinden zijn.

Het feit dat de boerderij niet bereikbaar zal zijn met het openbaar vervoer, is al meegenomen in het bedrijfsplan. Er zal een busje aangeschaft moeten worden waarmee de cliënten eventueel opgehaald en weggebracht kunnen worden.

De laatste zwakte, mijn gebrekkige Noorse schrijfvaardigheden, kan relatief eenvoudig ondervangen worden. Er zijn allerlei websites en boeken waar ik mijn grammaticale vaardigheden kan trainen. Daarnaast kan ik in het begin mijn geschreven Noorse teksten na laten lezen.

2.8 Emigratie

Bij emigratie naar Noorwegen moeten een aantal zaken geregeld worden op het gebied van vergunningen, belastingen en andere zaken voor inburgering. Dit wordt in deze paragraaf verder toegelicht.

Om te mogen werken in Noorwegen, moet je een (tijdelijke) werkvergunning hebben. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in mensen die geschoold zijn, en ongeschoolde werknemers. Om je werkvergunning te verkrijgen, moet je naar de ambassade of naar de politie. Je moet dan verschillende papieren meenemen:

- Fotokopieën van je paspoort of ID-kaart
- Een pasfoto
- Een arbeidscontract dat ondertekend is door jezelf en door je werkgever
- Een uitdraai over je werkgever
- Documenten over je scholing waaruit duidelijk wordt wat de duur, inhoud en het niveau van de scholing was
- Documenten over eerdere banen met informatie over eerdere werkgevers, de duur en de taken die uitgevoerd werden
- CV
- Informatie over de toekomstige woonplaats
- Bewijs van het betalen van de aanvraagkosten

In de regel kunnen kopieën van belangrijke documenten ingeleverd worden, maar indien gevraagd moeten de originelen getoond kunnen worden. Als je aanvraag is goedgekeurd, moet je een verblijfskaart aanvragen. Je wordt dan opgeroepen om bij de politie vingerafdrukken en een foto te laten maken, waarna na ongeveer tien dagen de verblijfskaart via de post wordt verzonden. Wanneer je de werkvergunning verkregen hebt, kan je niet zomaar van branch wisselen. In principe wordt de vergunning voor maximaal drie jaar afgegeven, waarna hij verlengd kan worden. Je moet dan een minimaal een maand voor het aflopen van je vergunning een verlenging aanvragen (Utlendingsdirektoratet Norwegian Directorate of Immigration, 2013^c).

De tijdelijke werkvergunning kan na drie jaar omgezet worden in een permanente werkvergunning. Daarvoor moet je wel Noors geleerd hebben, hiervoor zijn gratis cursussen beschikbaar. Je hebt het recht en de plicht om 600 uur te werken aan het Noors (550 uur) en aan maatschappijleer (50 uur). Er zijn mogelijkheden om hier vrijstelling van te krijgen, bijvoorbeeld na een erkende Noorse opleiding of na goedkeuring door de gemeente. Daarnaast moet je de afgelopen drie jaar onafgebroken in Noorwegen gewoond en gewerkt hebben en dien je een verblijfsvergunning te hebben welke de basis is voor permanente bewoning (Utlendingsdirektoratet Norwegian Directorate of Immigration, 2013^a).

Om Noors staatsburger te worden, moet je aan de volgende eisen voldoen:

- Ouder zijn dan twaalf jaar
- Een geldige identiteitskaart of paspoort op moment van aanvraag
- Voldoen aan de voorwaarden voor een permanente verblijfsvergunning
 - In de afgelopen tien jaar zeker zeven jaar een tijdelijke vergunning hebben gehad
 - Het hebben van een werkvergunning voor minstens één jaar
 - Woonachtig zijn in Noorwegen, of uitzicht hebben op een woonplaats in Noorwegen
- Minimaal 300 uur Noors en maatschappijleer gevolgd en hiervan schriftelijk bewijs hebben
- Niet strafrechtelijk te zijn vervolgd, of te zijn veroordeeld tot verplichte geestelijke gezondheidszorg of verplichte psychiatrische zorg (eis goed gedrag)
- Je moet je oorspronkelijke nationaliteit loslaten

(Utlendingsdirektoratet Norwegian Directorate of Immigration, 2013^b).

Bij Skattetaten, de Noorse belastingdienst, moet een skattekort (belastingkaart) aangevraagd worden. Hiervoor dient een formulier ingevuld te worden. Met dit formulier, een geldige ID-kaart of paspoort, je arbeidsovereenkomst en werkvergunning moet je een belastingkantoor bezoeken. Hier krijg je dan je belastingkaart voor het komende jaar uitgereikt. In het geval van tijdelijk werken in Noorwegen krijg je dan een D-nummer toegewezen, een tijdelijk persoonsnummer. Wanneer je permanent in Noorwegen komt wonen, krijg je een Noors persoonsnummer toegewezen. Deze bestaat uit de zes cijfers van je geboortedatum met daar achter nog vijf cijfers. Wanneer je in het bezit bent van een D-nummer of een persoonsnummer kan je een Noorse bankrekening openen (Skattetaten, 2013^b).

Wanneer je je auto mee wil nemen naar Noorwegen, moet je, wanneer het verblijf langer dan twee jaar is, deze invoeren. Alvorens dit proces te starten, moet gecontroleerd worden of de auto aan de eisen van de Noorse rijksdienst voldoet. Wanneer je de Noorse grens bereikt met je auto, moet je je melden bij de douane. Hier krijg je een transitdocument. Met dit document moet je je binnen één tot drie dagen melden bij de douane in het gebied waar je gaat wonen. Naast dit document moet je een taxatierapport van de auto meenemen waaruit blijkt hoeveel hij waard is, rekeningen van de transport- en verzekeringskosten, een bewijs van Europese goedkeuring (CVO) en eventuele andere rekeningen die een rol kunnen spelen bij de invoering van de auto. Nadat er betaald is, krijg je een registratiedocument van de douane. Dit document moet ingeleverd worden bij Statens Vegvesen (overheidsinstelling op gebied van infrastructuur). De registratierechten en belasting zijn gebaseerd op het gewicht, vermogen en de cilinderinhoud van de auto. De Nederlandse kentekenplaten moeten ingeleverd worden bij de regionale douane. Voor die tijd moet je Noorse kentekenplaten regelen bij Statens Vegvesen. Dit kan gedaan worden zodra de belasting betaald is. Hiervoor moet je het volgende meenemen: het formulier van de douane, een geldig legitimatiebewijs, de officiële autopapieren met het registratiebewijs uit Nederland en het bewijs van Europese goedkeuring (CVO) (Placement, 2013).

3. De zorgboerderij

In dit hoofdstuk zal de zorgboerderij nader toegelicht worden. Zo zal ingegaan worden op de motivatie om een zorgboerderij te starten, de agrarische tak en de zorgtak en tot slot wordt de organisatie nader verklaard.

3.1 Motivatie

De motivatie om een zorgboerderij te beginnen is ontstaan uit problemen waar ik als aankomend docent op het regulier basisonderwijs tegenaan liep. In de grote klassen is vaak geen of weinig (extra) tijd voor kinderen die het niveau eigenlijk (net) niet aan kunnen. Met enige regelmaat zie je dat deze kinderen, al dan niet met een rugzakje, buiten de groep vallen doordat ze met af en toe de klas uit moeten voor extra begeleiding en doordat ze in de klas met het reguliere programma niet mee kunnen komen. Als aanstaand docent in het basisonderwijs heb ik mij hier ontzettend aan geërgerd. De frustratie werd nog groter doordat je al docent ook simpelweg niet te tijd hebt of krijgt om deze leerlingen voldoende extra hulp te kunnen geven, er zitten immers nog meer kinderen in de klas die ook aandacht vergen.

Juist deze kinderen die extra hulp nodig hebben binnen het schoolsysteem, moeten in hun vrije tijd een activiteit hebben waar ze volledig zichzelf kunnen zijn, en waar dat goed genoeg is. Een plek waar ze niet altijd op hun tenen hoeven te lopen om mee te kunnen komen, maar waar de activiteiten op de kinderen aangepast worden. Een plek waar ze succeservaringen op kunnen doen, en waar ze kunnen werken met dieren, welke niet over ze oordelen. Daarnaast heeft de rust en de ruimte die op een zorgboerderij aanwezig is vaak een positief effect op het eventuele “probleemgedrag” van de kinderen. Doordat ze niet continu hoeven te presteren komen ze tot rust, hoewel ze fysiek wel lekker aan het werk zijn. Op een zorgboerderij kan ook voor ieder kind een passend activiteiten aanbod geboden worden, doordat er verschillende diergroepen aanwezig zijn waarmee verschillende activiteiten uitgevoerd kunnen worden.

Wanneer kinderen op een zorgboerderij succeservaringen beleven en zich nuttig en gewaardeerd voelen, kunnen ze er op school wellicht weer wat beter tegenaan. Ze leren dat ook zij iets hebben waar ze goed in zijn. Daarnaast zorgt het er voor dat ook deze kinderen in de kring iets te vertellen hebben. Deze kinderen kunnen namelijk vaak niet mee doen met andere buitenschoolse activiteiten en sporten, omdat ze anders zijn dan de andere kinderen. Misschien fysiek minder sterk, minder handig of simpelweg niet geïnteresseerd omdat ze er toch nooit echt bij horen. Na bezoek aan een zorgboerderij waar ze kinderen leren kennen die net zo zijn als zij, zullen ze misschien beseffen dat ze niet alleen zijn, dat er meer kinderen zijn die niet in de hokjes van het onderwijssysteem passen. Wellicht maken ze eindelijk echte vriendjes en vriendinnetjes, die elkaar echt begrijpen. Dit alles moet toch genoeg redenen zijn om er voor de volle honderd procent voor te gaan en een zorgboerderij te starten. Om alle kinderen een kans op passende vrijetijdsbesteding te bieden, waar ze hopelijk veel leren en waar ze mooie herinneringen aan over houden.

3.2 Het agrarische bedrijf

Mijns inziens is het erg belangrijk om een agrarisch bedrijf te hebben op de zorgboerderij. Zeker voor de cliënten die hele dagen komen werken is het goed om een vaste structuur te hebben, wat bij het runnen van een productiebedrijf met dieren vaak het geval is. Hierdoor wordt het werk van de cliënten ook echt nuttig, de dieren worden immers verkocht, dus er moet goed voor gezorgd worden. Ze zijn echt onderdeel van een bedrijf.

De reden waarom voor koeien is gekozen, is omdat ik hier zelf de meeste ervaring mee heb. Deze ervaringen zijn opgedaan op een melkveebedrijf. Daar heb ik ontdekt dat koeien hele nieuwsgierige maar ietwat schrikkerige dieren zijn. Maar door hun rustige uitstraling en grote formaat vind ik het heerlijk om met ze te werken.

Een melkveebedrijf is een bedrijfsvorm welke ontzettend veel tijd kost elke dag. Je moet vroeg op en bent dan vervolgens een groot deel van de dag in touw. Wanneer je dit zou willen combineren met een zorgtak, zou dit betekenen dat ze 's ochtends na het melken je cliënten ontvangt, want voor het melken is het te vroeg. Dan ga je na het melken meteen door met het voeren, uitmesten en verzorgen van de dieren, waarna je vaak andere klussen op de boerderij moet doen. Wanneer je daar mee klaar bent, is het haast al weer tijd om te gaan melken. Dit betekent dat er lastig tijd vrij te maken is voor andere activiteiten, of het werken met andere diergroepen. Daarnaast kom je als zorgboer op die manier uit op werkdagen van over de acht uur per dag, voor meerdere dagen in de week. Ik geloof niet dat dat een gezond uitgangspunt is.

Vandaar dat er ook gekozen is voor vleeskoeien. Dit is een veel extensievere tak van bedrijfsvoering doordat de dieren niet dagelijks twee keer gemolken hoeven te worden, en doordat de kalveren bij de moeders blijven staan. Daarnaast kunnen deze koeien gemakkelijker het hele jaar rond (deels) naar buiten, waardoor je ook minder stalwerk hebt. Maar desondanks is er altijd wel werk wat gedaan kan worden met de koeien. Zo moeten ze wel dagelijks gevoerd worden en moet het water gecontroleerd worden. Daarnaast moet de schuilstal uitgemest en opgestrooid worden. En wanneer de veearts komt voor inseminatie of andere handelingen, is hier ook assistentie bij nodig. Er is dus nog wel dagelijkse routine bij het werk met de koeien, maar het is niet zo intensief als met melkvee.

In onderstaande tabel is weergegeven hoeveel werk er dagelijks te doen is met de koeien, afhankelijk van het seizoen en het wel of niet aanwezig zijn van cliënten. Hierbij is er vanuit gegaan dat het werk met cliënten anderhalf keer zo lang duurt dan wanneer ik het alleen zou doen. Uiteraard zit hier veel verschil in per cliëntengroep en hangt dit sterk af van de beperking van de cliënten.

Tabel 5: Richttijden verzorging koeien

	Bijzonderheden	Met cliënten	Zonder cliënten
Winter (december t/m februari)	Alles staat (deels) binnen	4,5 uur	3 uur
Lente (maart t/m mei)	Afkalven	4,5 uur	3 uur
Zomer (juni t/m augustus)	Alles loopt buiten evt. met stier	1,5 uur	1 uur
Herfst (september t/m november)	Overgang buiten - binnen	3 uur	2 uur

Gezien het grote aantal uren dat in de winter en lente met de koeien gewerkt moet worden, is het denkbaar om een deel van het werk zonder de cliënten uit te voeren. Ook dit hangt weer sterk af van de voorkeur van de cliënten. Verder kan er ook nog een inschatting gemaakt worden van de tijd die nodig is voor de verzorging van de andere dieren.

Tabel 6: Richttijden verzorging hobbydieren

	Bijzonderheden	Met cliënten	Zonder cliënten
Winter (december t/m februari)	Bijvoeren paarden en geiten	1,5 uur	1 uur
Lente (maart t/m mei)	Bijvoeren paarden en geiten	1,5 uur	1 uur
Zomer (juni t/m augustus)	Voldoende eten buiten	0,75 uur	0,5 uur
Herfst (september t/m november)	Bijvoeren paarden en geiten	1,5 uur	1 uur

Bovenstaande tijden omvatten twee maal daags voeren waarbij 's ochtends het meeste werk wordt gedaan zoals de waterbakken vullen, eventuele verblijven uitmesten en de dieren controleren. 's Avonds hoeft er alleen nog ruwvoer gevoerd te worden. Afhankelijk van de bezoektijden van de cliënten zullen zij al dan niet meehelpen met de ochtendvoering of de avondvoering.

Tenslotte is de keuze voor grootvee in plaats van kleinvee gemaakt vanwege de vraag naar vlees. Er is meer vraag naar vlees van runderen, dan naar vlees van bijvoorbeeld schapen (Nordmark, O.M., 2008).

3.3 De zorgtak

In deze paragraaf zal de gang van zaken op de zorgboerderij kort besproken worden, en wordt er gekeken hoeveel cliënten er op de zorgboerderij terecht kunnen.

3.3.1 Gang van zaken

In de zorgtak vind ik het belangrijk om een vast ritme aan te houden, maar wel ook flexibel te zijn. Door een vast ritme te volgen, waarin activiteiten als het programma opstellen/doornemen, dieren voeren, tafel dekken en eten, opruimen en nabespreken dagelijks terugkeren. Hierdoor weten de cliënten in grote lijnen wat ze op een dag kunnen verwachten. Binnen dat vaste stramien is het dan mogelijk om andere activiteiten in te passen zoals paardrijden, werken in de tuin, sleeën of binnen bij de open haard spelletjes doen. Deze activiteiten worden aangepast naar het jaargetijde en het weer. In Noorwegen ligt minstens drie maanden per jaar een dikke laag sneeuw (Weer & klimaat, 2013). In de praktijk kan dit betekenen dat het in november begint met sneeuwen en dat de laatste sneeuwresten pas eind april helemaal verdwenen zijn. Dit houdt in dat het programma voor de cliënten aangepast moet worden aan de omstandigheden. Zo moet er in de winter goed om warme kleding gedacht worden, wanneer je buiten aan het werk wil. Een gewatteerde overal voor alle cliënten is dan geen overbodige luxe, net als gevoerde thermolaarzen, goede werkhandschoenen, een sjaal of buff en een warme muts. Een deel van deze kleding zullen de cliënten zelf moeten verzorgen, maar het lijkt mij handig dat de overalls, laarzen en handschoenen door de zorgboerderij aangeschaft worden, zodat je weet dat alle cliënten de juiste werkuitrusting hebben. Dan weet je zeker dat je ook gedurende de wintermaanden buiten aan de slag kunt. In de zomer moeten de cliënten beschikken over een werkoveral, werklaarzen en werkhandschoenen. Ook deze kunnen denk ik het best in beheer van de boerderij zijn. Dit ook met het oog op eventuele overdracht van ziektes tussen de zorgboerderij en de boerderijen waar cliënten misschien wonen. Wanneer de cliënten ook paard gaan rijden, moeten er, naast passend harnachement voor de paarden, ook verschillende maten caps beschikbaar zijn op de boerderij.

3.3.2 De cliënten

Voor het eerste jaar is er uitgegaan van zes cliënten die vier dagen in de week de zorgboerderij komen bezoeken. Vier dagen betekend acht dagdelen. Dit kan ook betekenen dat er drie cliënten vier dagen in de week komen, dat een namiddaggroep is van zes cliënten en drie keer per week een avondgroep van vier cliënten. Dit is in onderstaande tabel nader toegelicht.

Tabel 7: Urenverdeling met cliënten

Aantal cliënten	Aantal dagdelen per dag	Aantal dagen	Totaal	Beschrijving
3	2	4	24	Fulltime
6	1	2	12	Namiddaggroep
4	1	3	12	Avondgroep
			48	

Vanaf het tweede jaar is het streven om acht cliënten op de zorgboerderij te laten werken. Daarvoor kan dan ook personeel aangenomen worden. In het derde jaar is het doel om minimaal tien cliënten te ontvangen.

3.4 De organisatie

Deze paragraaf kan in kleinere onderdelen verdeeld worden, zo komt de begeleiding aan bod, de kennismakingsperiode met nieuwe cliënten, vervangende activiteiten in geval van dierziekte, de manier van werken en het vervoer.

3.4.1 De begeleiding

In eerste instantie wordt uitgegaan van een eenmansbedrijf. Het kader voor het aannemen van meer personeel in de toekomst, is al eerder geschetst in paragraaf 1.2.2. Samengevat komt het er op neer dat de randvoorwaarden voor personeel de volgende zijn:

- Een vaste cliëntengroep
- Meer dan vier cliënten het hetzelfde moment of meer dan 32 contacturen met de cliënten
- Het salaris van personeel moet betaald kunnen worden uit de inkomsten uit de zorgtak

In de volgende tabel is het Noorse minimumloon weergegeven.

Tabel 8: Minimumloon Noorwegen per uur (Arbeidstilsynet, 2013)

	Minimumloon
Geschoolde werknemers	174,10 Noorse kronen
Ongeschoolde werknemers zonder ervaring in het vakgebied	156,60 Noorse kronen
Ongeschoolde werknemers met minstens één jaar ervaring in het vakgebied	163,20 Noorse kronen
Werknemers onder de achttien jaar	105,10 Noorse kronen

In plaats van betaald personeel kan er ook gebruik gemaakt worden van stagiaires en/of vrijwilligers, let wel dat deze niet alleen een groep kunnen draaien, maar ondersteuning kunnen bieden waardoor wel een grotere groep cliënten gehanteerd kan worden.

Wanneer er personeel, stagiaires of vrijwilligers komen werken op de boerderij, zal hier een contract mee afgesloten moeten worden, zo dat duidelijk is wat er van elkaar verwacht wordt, welke vergoeding er tegenover het werk staat en wat ieders taken zijn. Daarnaast hebben ze geheimhoudingsplicht, waarvoor ze een formulier moeten ondertekenen. Tot slot moeten ze een overeenkomst beeld & geluid invullen, waarin staat of ze al dan niet of foto's en film gezet willen worden, wat vervolgens voor promotiedoeleinden gebruikt kan worden. Deze overeenkomst beeld & geluid moet ook ondertekend worden door eventuele externe begeleiders die met de cliënten meekomen vanuit bijvoorbeeld de zorginstelling waar de cliënten verblijven.

In geval van afwezigheid of ziekte van mijzelf zal gekeken moeten worden of er vervanging geregeld kan worden. Zeker bij langdurige ziekte of afwezigheid zal dit aan de orde zijn. Wanneer er één dag uit valt door afwezigheid, wat van te voren bekend is, kunnen de deelnemers ook eventueel een keer afgebeld worden. Dit moet dan wel minimaal een week van te voren gebeuren, zodat de ouders of verzorgers indien nodig een alternatieve dagbesteding kunnen vinden voor hun kinderen, zodat ze niet alleen thuis komen te zitten. In geval van langere afwezigheid of ziekte, kan er gebruik gemaakt worden van het "avløserkontor" voor overname van het werk met de dieren, en van het "vikarbyrå" voor overname van het werk met de cliënten. De lonen voor deze invallers hangen af van het opleidingsniveau van de werknemer, de werkervaring en de leeftijd. Het invallen in geval van ziekte is voor de bedrijfseigenaar goedkoper dan het invallen in geval van geplande afwezigheid (Vacant, 2011). In de vakantieperiode, wanneer er geen cliënten zijn, zal het verzorgen van de dieren volledig neerkomen op de zorgboer. In geval van op vakantie gaan, zullen er afspraken met een "avløser" gemaakt moeten worden.

3.4.2 Kennismaking met nieuwe cliënten

Wanneer er nieuwe cliënten aangenomen worden op de zorgboerderij, zijn er een aantal zaken die goed besproken moeten worden zodat er geen verkeerde verwachtingen ontstaan. De volgende

procedure kan in gang gezet worden wanneer er vanuit een organisatie en/of de gemeente de vraag is gekomen om een cliënt op de zorgboerderij te ontvangen. Deze procedure is dus gericht op de ouders/verzorgers en/of begeleider van de cliënt, en de cliënt zelf.

De procedure zal in grote lijnen als volgt verlopen:

- Eerste contact via de telefoon, de mail of persoonlijk
- Afspraak voor een kennismakingsdag op de boerderij
- Opmaken van een contract, tekenen van de overeenkomst beeld & geluid, opstellen werkplan en aanleg persoonlijk dossier
- Proeftijd voor de nieuwe cliënt
- Bij wederzijdse goedkeuring aannahme op de zorgboerderij

Bij het eerste contact zal globaal gekeken worden of de cliënt op de boerderij past, of er plaats is in een passende groep en of de benodigde begeleiding geboden kan worden. Daarnaast is dit voor de ouder, verzorger of begeleider van de cliënt ook een moment om een eerste indruk op te doen en om, eventueel in samenspraak met de cliënt, te bepalen of er een afspraak gemaakt zal worden.

Wanneer beide partijen na dit eerste contact positief zijn, kan er een afspraak gemaakt worden voor een kennismakingsdag op de boerderij. In principe zal de cliënt dan samen met zijn ouders, verzorgers of begeleider op de boerderij komen om te kijken of het wat is, en of er een passend programma geboden kan worden. Deze kennismakingsdag kan deels onder openingstijd zijn, zodat er gekeken kan worden hoe het er op een werkdag aan toe gaat. Wel moet er dan op gelet worden dat er genoeg aandacht is voor de nieuwe cliënt. Afhankelijk van de cliënt kan er ook gekozen worden voor een eerste kennismaking buiten openingstijden, waarbij alleen de nieuwe omgeving misschien al genoeg prikkels geeft. Op deze kennismakingsdag zal een rondleiding op de boerderij gegeven worden en zal besproken worden wat de mogelijkheden zijn. Het is belangrijk dat je als zorgboer goed in kaart krijgt wat er beperkingen en mogelijkheden van de cliënt zijn, en in wat voor groep deze cliënt kan functioneren. Ook moet het doel van het bezoeken van de zorgboerderij duidelijk gemaakt worden.

Als de kennismakingsdag door alle partijen positief ervaren wordt, kan er een contract opgesteld worden, wordt de overeenkomst beeld & geluid voorgelegd, zullen er afspraken gemaakt worden omtrent vervoer en zal er een werkplan opgesteld worden. Daarnaast moeten de huisregels doorgenomen worden. Ook zullen afspraken gemaakt worden over de aankomende proeftijd. Al deze documenten worden bewaard in een persoonlijk dossier, welke alleen ingezien kan worden door de zorgboer en het eventuele personeel (welke een geheimhoudingsplicht heeft), de ouders en/of verzorgers en door de cliënt zelf. Tot slot moet ook de klachtenprocedure nader toegelicht worden. Er moet de mogelijkheid geboden worden om een klacht te bespreken met de betrokkenen. Dit kan gedaan worden door aan te geven dat de zorgboer openstaat voor signalen van ontevredenheid in een zo vroeg mogelijk stadium. Daarbij is het belangrijk dat de cliënt weet dat er vertrouwelijk met de informatie om wordt gegaan. Ook is het verstandig om als zorgboerderij te beschikken over een vertrouwenspersoon, met wie de cliënt contact op kan nemen wanneer deze ontevreden is over bijvoorbeeld het handelen van de zorgboer, en de cliënt het lastig vindt om dit direct met de zorgboer te bespreken (Verenigde zorgboeren, 2007). Wellicht is dit in Noorwegen geen standaard manier van handelen, maar ik vind het wel belangrijk om dit geregeld te hebben.

Wanneer dit allemaal geregeld is, kan afgesproken worden wanneer de cliënt voor het eerst op de zorgboerderij komt werken.

In de proeftijd zal voor beide partijen, de cliënt met zijn ouders en/of verzorgers en de zorgboer, gekeken worden of er een goede samenwerking mogelijk is. De proeftijd zal twee maanden beslaan. Wanneer de proeftijd door de beide partijen positief ervaren wordt, kan de aannahme op de zorgboerderij bevestigd worden. Vanaf dat moment zal jaarlijks het contract verlengd moeten worden, en zal halfjaarlijks een nieuw werkplan opgesteld worden. Het oude werkplan wordt dan eerst geëvalueerd en eventueel worden punten uit het oude plan meegenomen naar het nieuwe plan.

3.4.3 Dierziekte

In het geval van dierziekte zal er gekeken worden in hoeverre de zorgboerderij gewoon geopend kan blijven. In onderstaande tabel staat weergegeven welke ziekten er bij de dieren op de zorgboerderij voor kunnen komen, en wat de gevolgen daarvan zijn voor de cliënten.

Tabel 9: Dierziekten

Diergroep	Veel voorkomende ziekten	Ziekteverwekker	Wel of niet een zoönose
Koeien	Blauwtong ^a	Virus	Geen zoönose
	Boviene virus diarree (BVD) ^a	Virus	Geen zoönose
	Coccidiose ^a	Parasiet	Geen zoönose
	Leverbot ^a	Parasiet	Geen zoönose
	Mastitis ^a	Bacterie/schimmel	Geen zoönose
	Mond- en klauwzeer ^a	Virus	Geen zoönose
	Paratuberculose ^a	Bacterie	Zoönose
	Rift Valley koorts ^a	Virus	Zoönose
	Tuberculose ^a	Bacterie	Zoönose, alleen via besmette melk
Paarden	Droes ^b	Virus	Geen zoönose
	Equine infectieuze anemie (EIA) ^b	Virus	Geen zoönose
	Paardenpest ^b	Virus	Geen zoönose
	Rhinopneumonie ^b	Virus	Geen zoönose
	West Nijl virus ^b	Virus	Geen zoönose
Geiten	Blauwtong ^c	Virus	Geen zoönose
	Caprine arthritis encephalitis (CAE) ^c	Virus	Geen zoönose
	Chlamydomydia abortus ^c	Bacterie	Zoönose, vooral voor zwangere vrouwen gevaarlijk
	Coccidiose ^c	Parasiet	Geen zoönose
	Listeriose ^c	Bacterie	Zoönose, vooral voor zwangere vrouwen gevaarlijk
	Paratuberculose ^c	Bacterie	Zoönose
	Pseudotuberculose ^c	Bacterie	Zoönose
	Rift Valley koorts ^c	Virus	Zoönose
	Q-koorts ^c	Bacterie	Zoönose
Kippen	Zere bekjes ^c	Virus	Zoönose
	Coccidiose ^d	Parasiet	Geen zoönose
	Gumboro ^d	Virus	Geen zoönose
	Pseudovogelpest ^d	Virus	Geen zoönose
Katten	Vogelgriep ^d	Virus	Zoönose
	Kattenkrabziekte ^e	Bacterie	Zoönose
	Niesziekte ^e	Virus/bacterie	Geen zoönose
	Rabiës ^e	Virus	Zoönose
	Toxoplasmose ^e	Parasiet	Zoönose

^a: (Levende Have, 2013^d)

^b: (Levende Have, 2013^c)

^c: (Levende Have, 2013^a)

^d: (Levende Have, 2013^b)

^e: (Kattenziekten, 2013)

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er een aantal ziekten kunnen optreden welke een zoönose zijn, een ziekte welke van dier op mens overgedragen kan worden. Wanneer deze ziekten op het bedrijf voorkomen, moet contact tussen deze dieren en cliënten voorkomen worden. Dit kan gedaan worden door de dieren in quarantaine te zetten en de cliënten hier niet bij te laten, of door het hele dierengedeelte voor de cliënten af te sluiten voor een bepaalde periode. Dit betekent wel dat een grote bron van activiteiten dan weg valt. Met zeer besmettelijke ziekten welke een zoönose zijn, moet wellicht overwogen worden om het bedrijf helemaal af te sluiten voor cliënten. Dit is echt een uiterste maatregel aangezien hiermee een grote bron van inkomsten wordt gemist. Naast bovenstaande ziekten moet opgepast worden met direct contact tussen dier en cliënt wanneer de dieren last hebben van mijt of van luizen. Dit zorgt niet voor ziekte, maar wel voor jeuk, irritatie van de huid en eventueel huiduitslag (Escap, 2010).

3.4.4 Werkwijze

Op de boerderij zal met picto's en/of kleurenlabels gewerkt worden om een duidelijke structuur aan te brengen. Hierdoor kan het werk ook gevisualiseerd worden. Door eenduidig gebruik van picto's en/of kleurenlabels kunnen de cliënten uiteindelijk zelfstandiger aan het werk, met moet hierbij aangetekend worden dat dit soort hulpmiddelen alleen werken wanneer ze op maat aangeboden worden (Noens, Van Berckelaer-Onnes & Verpoorten, 2000). Daarnaast is het belangrijk dat alle gereedschappen en werktuigen hun eigen vaste plek hebben, en dat de cliënten wordt aangeleerd om na gebruik de spullen weer op hun vaste plek terug te zetten. Een opgeruimd erf is ook een veiliger erf en daarbij is het prettig om niet steeds op zoek te hoeven naar materialen.

Elke dag zal het programma met de cliënten doorgesproken worden. Hierin zullen ze ook deels inspraak hebben. Ook eventuele wensen voor activiteiten kunnen uitgesproken worden, waarna deze wellicht in het dagprogramma opgenomen kunnen worden. Indien dat niet direct kan, kan gekeken worden of deze wensen op een moment later in de week uitgevoerd kunnen worden. Per cliënt wordt gekeken in hoeverre het dagprogramma in één keer bekend gemaakt wordt, of dat dit in delen wordt verteld. Ook de wijze waarop het dagprogramma bekend gemaakt wordt zal mogelijk per cliënt moeten verschillen (Degrieck, 2004). Ook zal het programma per cliënt verschillen. Er zal gekeken moeten worden in hoeverre de programma's van de verschillende cliënten overlap hebben en wat dit voor gevolgen heeft voor de begeleiding. Wanneer de programma's ver uit elkaar liggen, zal het misschien niet mogelijk zijn om deze cliënten tegelijk op de zorgboerderij te ontvangen.

Naast het werken is het erg belangrijk om ook een deel ontspanning in het programma in te passen. Dit kan springen op de trampoline zijn, het aaien van de dieren of het lezen van een boek. Door deze rustmomenten in te plannen zal er een goede werksfeer ontstaan en kan er op andere momenten beter gewerkt worden.

3.4.5 Vervoer

Afspraken omtrent het vervoer dienen direct na de kennismakingsdag gemaakt te worden. Er moet afgesproken worden hoe de cliënt naar de boerderij komt. Wordt hij gebracht door zijn ouders, verzorgers of begeleider, komt hij met het openbaar vervoer of met de taxi, kan de cliënt op de fiets of lopend komen of moet de cliënt opgehaald worden (Verenigde zorgboeren, 2007).

Gezien de grote afstanden in Noorwegen, zal het niet vaak voorkomen dat een cliënt met de fiets of lopend kan komen. Vaker zal het geval zijn dat de cliënten gebracht of gehaald moeten worden, want ook het openbaar vervoer komt meestal niet dicht bij de boerderij. Van de taxi wordt wel vaak gebruik gemaakt, maar het is voor de cliënten goedkoper wanneer de zorgboerderij zelf een ophaal- en wegbrengdienst aan biedt tegen vergoeding. Zeker wanneer er meerdere cliënten gehaald en gebracht moeten worden kan dit kostentechnisch uit. Wel moet er bij het vervoeren van cliënten op gelet worden dat de verzekering eventuele ongevallen dekt wanneer er inzittenden vervoerd worden die geen gezinsleden zijn (Verenigde zorgboeren, 2007).

4. Aandachtspunten

In dit hoofdstuk komen drie belangrijke aandachtspunten aan bod: veiligheid, kwaliteit en verzekeringen.

4.1 Veiligheid

Veiligheid op de zorgboerderij wordt naar mijn idee gewaarborgd door voor de cliënten duidelijke regels op te stellen. Regels over waar ze wel en niet (alleen) mogen komen, gedragsregels en regels en afspraken over hoe om te gaan met de dieren. Het is belangrijk dat alle cliënten en medewerkers deze regels direct de eerste paar keer dat ze de boerderij bezoeken te horen en eventueel te lezen krijgen. Ook moeten de consequenties van het overtreden van de regels duidelijk gemaakt worden. Zo kan door alle medewerkers één lijn getrokken worden.

Samengevat staan op de lijst van huisregels afspraken over:

- De dagindeling
- Het gezamenlijk eten en drinken
- Hygiëne
- Ziekmelden
- Roken, alcohol en drugs
- Te laat komen
- Ruimtes welke niet bezocht mogen worden
- Omgang met machines
- Omgang met dieren
- Omgang met elkaar
- Omgang met negatieve gevoelens

(Verenigde zorgboeren, 2007)

Daarnaast wil je emotionele veiligheid bieden, een veilige werkomgeving voor alle cliënten en medewerkers. Dit kan mijns inziens bereikt worden door een open houding te hebben en de cliënten altijd op hun eigen niveau aan te spreken. Wanneer de cliënten zich veilig voelen, zullen ze eerder hun grenzen verleggen en open staan voor nieuwe activiteiten. De omgeving moet overzichtelijk en voorspelbaar zijn, waardoor de cliënten weten wat ze kunnen verwachten. Alleen wanneer de omstandigheden optimaal zijn, kan een cliënt zich ten volle ontwikkelen (Boogaard, Fukking, Hoex, Schreuder, 2010). Deze veiligheid kan deels gewaarborgd worden door afspraken te maken over wat er wel en niet toelaatbaar is in geval van agressie, ongewenste intimiteiten en strafbare handelingen. Deze afspraken kunnen aan de huisregels toegevoegd worden. Ook moeten de consequenties van dit niet toelaatbare gedrag zeer helder zijn. Dit voorkomt problemen en discussies wanneer je met agressie, ongewenste intimiteiten of strafbare handelingen te maken krijgt. Tenslotte moet er ook een vertrouwenspersoon zijn, aan wie een dergelijk voorval kenbaar gemaakt kan worden, zonder dat bekend gemaakt wordt wie het voorval gemeld heeft (Verenigde zorgboeren, 2007).

Tenminste één aanwezig personeelslid moet in het bezig zijn van het certificaat bedrijfshulpverlening (Verenigde zorgboeren, 2007), EHBO of een ander aanverwant Noors certificaat. Om goede eerste hulp te kunnen verlenen, is het van groot belang om op vaste plaatsen op het bedrijf, goed gevulde en bijgehouden EHBO koffers te plaatsen. Ook moeten er op aangegeven plaatsen brandblussers staan. Deze EHBO koffers en brandblussers dienen met een bordje aangegeven te worden. De brandblussers moeten jaarlijks gecontroleerd worden. Bij alle personeelsleden moet de locatie van de brandblussers en EHBO koffers bekend zijn.

Daarnaast moeten alle personeelsleden in het bezit zijn van een politiattest, de Noorse versie van de verklaring omtrent gedrag. Deze moet bij de politie aangevraagd worden. Het is belangrijk dat ze deze verklaring hebben, aangezien er met een kwetsbare doelgroep gewerkt wordt (Politi, 2013).

Tot slot is het belangrijk om de omgeving zo veilig mogelijk in te richten. Hierbij kan gedacht worden aan een vaste plaats voor alle gereedschappen en aan een opgeruimd erf. Eventuele gevaarlijke stoffen en middelen moeten voor de deelnemers ontoegankelijk opgeborgen zijn. Sleutels van bijvoorbeeld bedrijfsauto's en tractors moeten op een afgesloten plek bewaard worden, zodat deelnemers niet ongevraagd kunnen gaan rijden. Dit sleutelbeheer moet consequent worden toegepast. Daarnaast moet er een helder ontruimingsplan zijn, welke duidelijk is voor al het personeel en voor de cliënten. Dit ontruimingsplan moet in alle gebouwen aanwezig zijn. Het is noodzakelijk om met enige regelmaat een ontruimingsoefening te houden (Verenigde zorgboeren, 2007). De inrichting van de werkomgeving wordt ook geëvalueerd in het kwaliteitssysteem dat in de volgende paragraaf beschreven wordt (Helse, Miljø og Sikkerhet).

4.2 Kwaliteit

In Noorwegen is het kwaliteitssysteem voor zorgboerderijen onderdeel van een groter landbouwkwaliteitssysteem. In Noorwegen bestaat het kwaliteitssysteem "Kvalitetssikring i landbruket", kortweg KSL genoemd al sinds 1995 (Matmerk, 2013^a). Pas in oktober 2010 is de eerste versie van het onderdeel "Inn på tunet" geïntroduceerd (KSL-standard, 2010). Het KSL bestaat uit elf onderdelen. Hieronder zullen ze opgenoemd worden.

1. Generelle krav til gården / Algemene eisen voor de boerderij
2. Grovfôr og beite / Grasland en weide
3. Korn, oljefrø, erter, frødyrking / Granen, oliehoudende zaden, erwten, zaden teelt
4. Poteter / Aardappelen
5. Grønnsaker, frukt, bær og veksthus / Groente, fruit, bessen en kassen
6. Drøvtyggere / Herkauwers
7. Mjølk / Melk
8. Svin / Varkensvlees
9. Fjørfe / Pluimvee
10. Honning / Honing
11. Inn på tunet / Zorgboerderij

Elke boer moet het eerste onderdeel invullen. Daarna het onderdeel of de onderdelen die van toepassing zijn. Wanneer je alleen een zorgboerderij hebt, zonder productietak, hoef je dus alleen onderdeel één en elf in te vullen. In mijn geval zal ik onderdeel één, zes en elf in moeten vullen. Naast de bovengenoemde onderdelen heb je nog "Helse, Miljø og Sikkerhet (HMS)". Dit onderdeel van het kwaliteitssysteem is voor alle boerderijen verplicht. Hierin worden de gezondheidsaspecten, milieuaspecten en de veiligheidsmaatregelen besproken (Matmerk, 2013^b).

Voor het kwaliteitssysteem moeten vragenlijsten ingevuld worden, waarbij aangegeven moet worden of iets wel of niet in orde is, of niet van toepassing. Wanneer iets niet in orde is, schrijf je dit op de actielijst met een geplande datum. Wanneer het in orde gemaakt is, schrijf je die datum erbij. De gesloten vragen zijn in twee kleuren weergegeven, vragen met achtergrondkleur en vragen zonder achtergrondkleur. Bij de vragen met achtergrondkleur dienen bijlage geleverd te worden. Daarnaast zijn er ook open vragen die beantwoord moeten worden (Matmerk, 2013^b).

Alle vragenlijsten dienen voor aanvraag van de goedkeuring volledig ingevuld te zijn, en alle bijlagen verzameld in een map zodat ze op moment van revisie snel op te zoeken zijn. De vragenlijsten dienen dus niet opgestuurd te worden. Op het moment van revisie komt er een "Inn på tunet" controleur die aangesteld is door Matmerk. Wanneer het auditverslag blanco is, dat wil zeggen dat er geen negatieve punten beschreven zijn, is het bedrijf goedgekeurd. Vanaf dat moment kan de zorgboer het logo van "Inn på tunet" gebruiken. Wanneer het verslag niet goedgekeurd wordt, wordt de procedure

voortgezet. De zorgboer wordt in dat geval op de hoogte gesteld van de tekortkomingen, en de aanpassingen die gedaan moeten worden voor goedkeuring. Wanneer de zorgboer denkt dat dit te duur is of te veel werk, stopt de procedure hier en wordt de boerderij niet goedgekeurd. Wanneer de zorgboer wel akkoord gaat, worden afspraken gemaakt over de tijd die uitgetrokken wordt om de aanpassingen te doen, en wordt er een afspraak gemaakt voor een nieuwe revisie. Op het moment van de herziening in de praktijk komt veelal dezelfde controleur het bedrijf bezoeken voor een herziening. En hopelijk wordt het bedrijf daarna wel goedgekeurd en mag deze het logo van “Inn på tunet” gaan dragen (Matmerk, 2013^b).

4.3 Verzekeringen

De grootste verzekeringsmaatschappij in Noorwegen is Gjensidige. Ze hebben hier ook verzekeringen in de landbouw. Hieronder zal een opsomming gegeven worden van de verschillende verzekeringen die zij aanbieden, welke afgesloten kunnen of moeten worden voor een zorgboerderij of voor mij als persoon:

1. Aansprakelijkheidsverzekering

Heeft tot doel het bedrijf te beschermen tegen de financiële claims die na schade geëist kunnen worden (Gjensidige, 2013^a).

Prijs: 7846 Noorse kronen per jaar

2. Ongevallenverzekering

Met deze verzekering voorkom je dat een ongeval je in financiële problemen brengt. Er wordt uitgekeerd bij blijvende invaliditeit in de vorm van een vergoeding, compensatie afhankelijk van de mate van invaliditeit, kosten voor de dokter en tandarts met een eigen risico van 500 Noorse kronen, reiskosten tussen de woonplaats en de behandelaars tot maximaal 50.000 Noorse kronen en bij een ongeval waarbij de verzekerde binnen één jaar na het ongeval overlijdt. In dat geval wordt het geld uitgekeerd aan de nabestaanden. De verzekering dekt niet schade als gevolg van boksen, duiken, deltavliegen, paragliding, ballonvaren en zweefvliegen, ongevallen tijdens expedities naar de Noordpool, Zuidpool, Groenland en de Himalaya, schade als gevolg van oorlogshandelingen, terrorisme, rellen en militaire missies buiten Noorwegen, medische arbeidsongeschiktheid als gevolg van een psychische aandoening, ziekte of medische behandeling of na een sterfgeval ten gevolge van een ziekte, aandoening of medische behandeling (Gjensidige, 2013^k).

Prijs: 1774 Noorse kronen per jaar

3. Persoonlijke landbouwverzekering

Hieronder valt wat we in Nederland de arbeidsongeschiktheidsverzekering noemen. Dit verzekert je van een financiële toekomst bij eventueel arbeidsongeschikt worden. Hieronder valt ook personeel (Gjensidige, 2013^j).

Prijs: 2681 Noorse kronen per jaar

4. Agrarische gebouwen

Dekt het gebouw, vaste apparatuur, gemonteerde productieapparatuur, voeringplaatsen, mestschuivers en ventilatiesystemen. Wanneer ook een cascodekking is afgesloten wordt ook uitgekeerd bij schade door brand, water, diefstal en extreme weersinvloeden. Daarnaast wordt demontage en ruiming van het terrein na schade vergoed, prijsstijging na schade, openbare aanklachten, aansprakelijkheid en juridische kosten en natuurschade (Gjensidige, 2013^e).

Prijs: 9949 Noorse kronen per jaar

5. Agrarische activa

Van toepassing op machines die maximaal tien km/h rijden, gereedschappen en omheiningen. Er wordt uitgekeerd bij schade door brand, water, diefstal en extreme weersinvloeden. Operationeel verlies door het uitvallen van machines en bij aansprakelijkheid en juridische kosten (Gjensidige, 2013^f).

Prijs: 556 Noorse kronen per jaar



Figuur 11: Logo Gjensidige

6. Inboedel en huisverzekering

Er zijn twee verschillende huisverzekeringen. Afhankelijk van voor welke verzekering gekozen is, wordt bij het volgende uitgekeerd: brand, waterschade, diefstal, natuurschade, beroving, overval, levensonderhoud, wettelijke aansprakelijkheid, rechtsbijstand, volledige waardegarantie, schade, totale reconstructie met meer dan 75% schade, schade aan tuinen, verbouwing voor rolstoelgebruik, verhuurverlies, wettelijke aansprakelijkheid, schade door knaagdieren, schade door schimmel en rot, bestrijding van schadelijke insecten, gevolgschade na lekkage en gevolgschade na ambachtelijke fouten (Gjensidige, 2013^c).

Prijs: 4032 Noorse kronen per jaar

7. Autoverzekering

Er zijn vier verschillende autoverzekeringen: auto plus, auto casco, auto deelscasco en auto aansprakelijkheid. Afhankelijk van voor welke verzekering gekozen is, wordt bij het volgende uitgekeerd: aansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, reparatiegarantie, brand, diefstal, glasschade, extra uitrusting, wegenwacht, botsingen, leenauto's, total loss en machineschade (Gjensidige, 2013^b).

Prijs: 7882 Noorse kronen per jaar

8. Tractoren en andere machines

Van toepassing op alle machines op wielen of rupsbanden. Er zijn veel opties in dit pakket om het zo passend mogelijk te maken (aansprakelijkheidsverzekering, casco, deelscasco, bedrijfsongelukken, transport, mechanische schade, vrachtaansprakelijkheid en onderbreking). Niet voor al deze machines ben je wettelijk verplicht een aansprakelijkheidsverzekering af te sluiten, maar dit wordt wel sterk aangeraden (Gjensidige, 2013ⁱ).

Prijs: 406 Noorse kronen per jaar

9. Reisverzekering

Dekt schade aan eigendommen tijdens reizen en zorgt er voor dat bij een ongeval in het buitenland de medische kosten vergoed worden. Er wordt uitgekeerd bij schade of diefstal van bagage of geld, diefstal uit een afgesloten ruimte op het werk of op school, vertraagde bagage, eventuele evacuatie, annulering van een reis inclusief bestelde tickets, kosten voor een ziekenhuis of arts voor een onbeperkt bedrag en transport naar huis, overlijden of blijvende invaliditeit na een ongeval, aansprakelijkheid en juridische kosten (Gjensidige, 2013^h).

Prijs: 1338 Noorse kronen per jaar

10. Productiedieren

Van toepassing op ongelukken en ziekte bij vee (bijvoorbeeld runderen, schapen, varkens, pluimvee, lama's, herten, productie van honing, waardevolle individuele dieren zoals fokvee). Er wordt uitgekeerd bij ongevallen zoals brand, ziekte welke leidt tot dood, afvoering of euthanasie, diefstal, dieren in quarantaine, voer, operationeel verlies, natuurschade en aansprakelijkheid en juridische kosten (Gjensidige, 2013^g).

Prijs: 2560 Noorse kronen per jaar

De prijs van de verzekeringen kan beïnvloed worden door maatregelen te nemen om schade te voorkomen, het eigen risico te verhogen, gebruik te maken van de lidmaatschapvoordelen en door meerdere verzekeringen te combineren om zo korting te krijgen. Als je lid bent bij bijvoorbeeld de Noorse vereniging van boeren of de Noorse vereniging van kleinveehouders, is het mogelijk om korting te krijgen. Ook bieden ze gratis cursussen aan op gebied van HMS (Helse, Miljø og Sikkerhet). Wanneer deze gevolgd zijn wordt er korting op een verzekering gegeven. Daarnaast kan je op enkele verzekeringen vijf procent korting krijgen wanneer je deze online afsluit (Gjensidige, 2013^d). Bij bovenstaande prijzen is uitgegaan van een verkregen korting na het volgen van een cursus HMS, en van korting voor het lid zijn van de Noorse vereniging van boeren.

5. Financiering

In dit hoofdstuk komt de financiële kant van het verhaal aan bod. Eerst wordt er een investeringsbegroting gemaakt, waarna de financieringsbegroting volgt. Die wordt gevolgd door de exploitatiebegroting en de rentabiliteitsbegroting. Tot slot zal een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd worden. Alle begrotingen zijn in Noorse kronen gemaakt. Eén euro is met de huidige koers 7,68 euro waard (Valuta, 2013).

5.1 Investeringsbegroting

In deze investeringsbegroting wordt op een rijtje gezet welke investeringen nodig zijn om de zorgboerderij op te kunnen starten.

Tabel 10: Investeringsbegroting

Onderdeel	Aantal	Bedrag	Totaal	Omschrijving	Onderdeel	Aantal	Bedrag	Totaal	Omschrijving
Vaste activa					Vlottende activa				
Grond en boerderij	1	4000000	4000000		Overlopende posten			0	
Verbouwingen	1	100000	100000		Voorfinanciering vaste activa			0	
					Kas, bank, giro			40000	
Tractor	1	80000	80000		Openings- en aanloopkosten	1	1500	1500	Reclame
Aanhanger	1	20000	20000						
Bedrijfsauto	1	80000	80000	Personenbusje					
Paardentrailer	1	15000	15000						
Grasmaaier	1	7000	7000						
Koeien					Koeien				
drinkbak buiten	1	1200	1200		koeien	6	25000	150000	
drinkbak binnen	1	500	500		zaagsel	2	800	1600	Rundball 500 kg
kalverflessen	2	50	100		stro	4	250	1000	Rundball 300 kg
kalveremmer	1	80	80		kuilgras		300	0	Rundball 300 kg
voerbak	2	900	1800						
hekwerk	1	3000	3000						
schuilstal	1	5000	5000						
halster	6	75	450						
schopbeugel	1	40	40						
kalfverlosser	1	100	100						
koelift	1	700	700						

scheermachine	1	4000	4000						
veemeetband	1	80	80						
administratiesysteem	1	1600	1600						
Paarden				Paarden					
drinkbak buiten	1	1200	1200		paarden	4	20000	80000	
drinkbak binnen	4	500	2000		zaagsel	1	800	800	Rundball 500 kg
voerbak	4	100	400		stro	1	250	250	Rundball 300 kg
hekwerk	1	3000	3000		kuilgras	2	300	600	Rundball 300 kg
schuilstal	1	5000	5000		hooi	12	45	540	Baal 15 kg
halster	4	100	400		krachtvoer	3	150	450	Zak 20 kg
halstertouw	4	80	320		wormspuit	1	100	100	
hoofdstel	4	400	1600		liksteen	1	80	80	2,5-3 kg
zadel	4	5000	20000	compleet					
zadeldek	4	200	800						
voltigesingel	1	800	800						
Geiten				Geiten					
drinkbak buiten	1	1200	1200		geiten	4	1000	4000	
drinkbak binnen	1	500	500		zaagsel	0,5	800	400	Rundball 500 kg
lammerenfles	2	60	120		stro	1	250	250	Rundball 300 kg
voerbak	1	400	400		hooi	15	45	675	Baal 15 kg
ruif	1	250	250		krachtvoer	1	200	200	Zak 20 kg
hekwerk	1	2000	2000		wormspuit	0,5	100	50	
schuilstal	1	3000	3000		liksteen	0,5	80	40	2,5-3 kg
halsband	4	40	160						
hoefschaar/mes	1	120	120						
warmtelamp	1	300	300						
Kippen				Kippen					
bajonetdrinker	1	80	80		kippen en haan	5	100	500	
voerbak	1	100	100		zaagsel	0,5	800	400	Rundball 500 kg
hekwerk	1	1000	1000		stro	0,5	250	125	Rundball 300 kg
broedhok	4	1000	4000		krachtvoer	1	200	200	Zak 20 kg

Katten					Katten				
	drinkbak	1	35	35		katten	2	700	1400
	voerbak	1	35	35		kattenvoer	1,5	80	120 Zak 3 kg
	kattenluikje	1	160	160		wormspuit	0,5	100	50
	draagmand	1	120	120					
Dierv verzorging					Dierv verzorging				
	kruiwagen	2	800	1600		blauwspray	1	150	150 Fles 240 ml
	schep	2	300	600		merkspray	1	80	80 Bus 400 ml
	mestschraper	2	100	200					
	mestvork	2	180	360					
	Hooivork	1	160	160					
	voerschep	3	40	120					
	emmer	4	80	320					
	bezem	2	100	200					
	veger en blik	1	50	50					
	hark	1	100	100					
Werkkleding									
	winteroverall	6	1000	6000					
	zomeroverall	6	300	1800					
	thermolaarzen	6	750	4500					
	zomerlaarzen	6	200	1200					
	caps	4	200	800					
	werkhandschoenen	12	60	720	winter & zomer				
Gereedschap					Gereedschap				
	boormachine	1	1600	1600		schroeven	1	200	200 set
	zaag	2	200	400		spijkers	1	200	200 set
	schroevendraaier	3	80	240					
	hamer	1	160	160					
	sleutel	1	250	250	set				
	nijptang	1	120	120					

heggenschaar	1	240	240	
moker	1	300	300	
grondboor	1	300	300	
bijl	1	250	250	
tuinslang	1	400	400	
Inventaris		Inventaris		
tafel	2	1400	2800	
stoel	10	80	800	
bank	2	1800	3600	
lamp	4	120	480	
keukengerei	1	80	80	set
pan	1	500	500	set
bord	1	600	600	set
bestek	1	600	600	set
mok	10	10	100	
glas	10	10	100	
waterkan	2	30	60	
waterkoker	1	200	200	
magnetron	1	3000	3000	
bureau	1	500	500	
kasten	2	400	800	
archiefkast	1	800	800	
schrijfgerei	1	150	150	set
multomap	4	30	120	
kantoorartikelen	1	200	200	set
spelletjes	6	160	960	
tekenspullen	1	200	200	set
EHBO koffer	3	800	2400	
brandblusser	3	350	1050	
blusdeken	3	100	300	
Totaal		4413140		285960
Eindtotaal			4699175	

5.2 Financieringsbegroting

In de financieringsbegroting staat hoe bovenstaande investeringen gefinancierd gaan worden. Hierbij wordt zowel naar eigen vermogen als naar vreemd vermogen gekeken.

Tabel 11: Financieringsbegroting

Onderdeel	Bedrag	Omschrijving
<u>Eigen vermogen:</u>		
Spaargeld	40000	
Verhoging hypotheek privéwoning	0	
Achtergesteld vermogen	0	
Inbreng bedrijfsmiddelen	20000	Auto
	25000	Paard met harnachement
	4000	Laptop met printer
Totaal eigen vermogen	89000	
<u>Vreemd vermogen:</u>		
Hypotheek bedrijfspand	3960000	4% rente, over 30 jaar
Lening bank	505175	4% rente
Leningen	120000	2,5% rente
Leasing	0	
Rekening-courant bank	0	
Crediteuren	0	
Totaal vreemd vermogen	4585175	
Totale financiering	4674175	

5.3 Exploitatiebegroting

Met de exploitatiebegroting wordt voor de eerste drie jaar bekeken of er winst of verlies gemaakt wordt. Voor het berekenen van de omzet en inkoopwaarde van de zorg is uitgegaan van de gehanteerde prijzen op een bestaande zorgboerderij (Aanekre Gård, Sør-Fron) in Oppland, in Noorwegen.

Tabel 12: Exploitatiebegroting

	1e jaar	2e jaar	3e jaar
Omzet (koeien)	0	27000	67500
Omzet (zorg)	1548000	2064000	2580000
Inkoopwaarde van de omzet (koeien)	114000	72000	99000
Inkoopwaarde van de omzet (zorg)	1135200	1513600	1892000
Bruto winst	298800	505400	656500
Kosten			
Personeel	0	14972,6	29945,2
Mijn loon	156000	156000	156000
Hypotheek	95340	95340	95340
Gas/water/licht	36000	42000	48000
Internet/televisie/telefoon	5400	5400	5400
Verkoop/promotie	1500	1500	1500
Vervoer	10000	12500	15000
Afschrijvingen	97384,38	97384,38	97384,38
Accountant	8000	8000	8000
Rente lening bank	20207	16165,6	12124,2
Rente lening	3000	2400	1800
Verzekeringen	31178	31178	31178
Onvoorziene kosten	10000	10000	10000
Totale kosten	474009,4	492840,6	511671,8
Bruto bedrijfsresultaat	-175209	12559,43	144828,2
Af te dragen inkomensbelasting	-64827,5	4646,987	53586,44
Netto bedrijfsresultaat	-240037	7912,438	91241,78

5.4 Rentabiliteitsbegroting

Uit de rentabiliteitsbegroting blijkt of de gemaakte winst voldoende is om de rente te kunnen betalen. Hierbij wordt zowel gekeken naar de rentabiliteit van het eigen vermogen, de rentabiliteit van het eigen vermogen en de rentabiliteit van het vreemde vermogen.

Hiervoor zijn de volgende formules gebruikt:

$$\text{Gemiddeld rendement leningen} = \frac{\text{betaalde rente}}{\text{totale leningen}} \times 100\%$$

$$\text{Gemiddeld rendement eigen vermogen} = \frac{\text{winst}}{\text{eigen vermogen}}$$

$$\text{Gemiddeld rendement totaal vermogen} = \frac{\text{winst} + \text{rente}}{\text{totale vermogen}}$$

Tabel 13: Rentabiliteitsbegroting

Gemiddeld rendement leningen	
Betaalde rente	118547
Totale leningen	625175
	18,96221

Gemiddeld rendement eigen vermogen	
Winst	298800
Eigen vermogen	89000
	3,3557303

Gemiddeld rendement totaal vermogen	
Winst	398800
Rente	118547
Totale vermogen	4674175
	0,089288

5.5. Gevoeligheidsanalyse

In deze laatste paragraaf komt de gevoeligheidsanalyse aan bod. In deze analyse wordt gekeken wat voor gevolg een prijsstijging of daling heeft voor de winst.

Tabel 14: Gevoeligheidsanalyse

Prijs	1500
Vraag	6
Kosten per eenheid	1100
Vaste kosten	900
Opbrengsten	9000
Variabele kosten	6600
Winst	1500

	Winst	Opbrengst	Variabele kosten
Prijs			
1000	-1500	6000	6600
1100	-900	6600	6600
1200	-300	7200	6600
1300	300	7800	6600
1400	900	8400	6600
1500	1500	9000	6600
1600	2100	9600	6600
1700	2700	10200	6600
1800	3300	10800	6600
1900	3900	11400	6600
2000	4500	12000	6600

6. Toekomstplan

In dit laatste hoofdstuk van het bedrijfsplan wordt naar de toekomst gekeken. Nu blijkt dat het starten van een zorgboerderij in elk geval na het eerst jaar winstgevend kan zijn, kan alvast nagedacht worden over eventuele uitbreidingsmogelijkheden.

Eventuele opties zijn:

- Uitbreiding van de educatie, ook voor kinderen zonder beperking. Dit kan bijvoorbeeld door een 4H boerderij te worden. 4H is een landelijke organisatie voor kinderen en jongeren. Hun motto is: leren door te doen. Deze groep kinderen en jongeren gaat onder begeleiding van vrijwilligers leren en werken in en over de natuur. Verder komen cultuur, gemeenschap en gezondheid aan bod. Er zijn drie leeftijdsgroepen: kinderen tot elf jaar oud, twaalf tot veertien jaar oud en vijftien tot achttien jaar oud (4H Norge, 2013).
- Er kan uitgebreid worden met naschoolse opvang en eventueel ook huiswerkbegeleiding.
- Ook kan er nagedacht worden over het bieden van kinderopvang. In Noorwegen gaan kinderen pas naar school op de leeftijd van zes jaar. Tot die tijd gaan de kinderen vaak naar kinderopvang. De oudste kinderen krijgen hier vaak ook al een voorschools programma aangeboden. Wel moet hierbij aangetekend worden dat er aan het bieden van kinderopvang heel veel regels geboden zijn.
- Het bieden van weekendopvang. Dit kan eens in de maand zijn voor de cliënten die de zorgboerderij al bezoeken, of voor een nieuwe groep cliënten. Het één maandelijks bieden van weekendopvang gebeurt om zo de thuissituatie te ontlasten. Hiervoor moet wel voldoende ruimte zijn. De meest ideale situatie is om in de werkruimte slaapplekken te creëren, zodat de cliënten niet in het privéhuis hoeven te slapen.
- Tot slot kan nagedacht worden over het aantrekken van kinderen van toeristen die Lom bezoeken. Wellicht kan deze kinderen dagopvang geboden worden.

Maar eerst zal er een goede basis neergezet moeten worden met een vaste cliëntgroep voordat aan bovenstaande uitbreidingen gedacht kan worden.

Literatuurlijst

- 4H Norge (2013). Om 4H. Gevonden 14 juni, 2013, op www.4h.no
- Arbeidstilsynet (2013). Minstelønn - allmenngjøring av tariffavtaler. Gevonden 13 juni, 2013, op www.arbeidstilsynet.no
- Barnesteder (2013). Steder i Lom. Gevonden 14 juni, 2013, op www.barnesteder.no
- Barnevernet (2013). Finne riktig tiltak. Gevonden 24 mei, 2013, op www.barnevernet.no
- Boogaard, M., Fukking, R., Hoex, J., Schreuder, L. (2010). *Pedagogisch kader kindercentra 4 – 13 jaar*. Utrecht: BKK.
- Degrieck, S. (2004) Een goed verstaander... *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, nr. 1.
- Dierenbescherming (2013). Huisvesting paard. Gevonden 1 mei, 2013, op www.dierenbescherming.nl
- Dutch Hereford Society (2013). Kenmerken. Gevonden 20 april, 2013, op www.Hereford.nl
- Eekeren, N. (2002). *Beter één geit in de wei dan tien op stal*. Driebergen: Louis Bolk Instituut.
- Escap (2010). *Ectoparasieten bij hond en kat deel 2*. Worcestershire: The Mews Studio.
- Finn.no (2013^a). Boliger til salgs. Gevonden 5 mei, 2013, op www.finn.no
- Finn.no (2013^b). Rundball. Gevonden 5 mei, 2013, op www.finn.no
- Giax (2013). Om Giax. Gevonden 31 mei, 2013, op www.giax.no
- Gjensidige (2013^a). Ansvar. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^b). Bil. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^c). Hus. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^d). Kundefordeler. Gevonden 11 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^e). Landbruksbygg. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^f). Landbrukseiendeler. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^g). Produksjonsdyr. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^h). Reise. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013ⁱ). Traktor og andre maskiner. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^j). Uførhet. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Gjensidige (2013^k). Ulykke. Gevonden 10 mei, 2013, op www.gjensidige.no
- Glen, P. (2008). Zo kweek je verantwoordelijkheidsgevoel. Gevonden 12 juni, 2013, op www.computerworld.nl
- Het Nederlandse Fjordenpaard stamboek (2013). Fjordenpaard. Gevonden 15 april, 2013, op www.fjordstudbook.com
- Kanenpieper (2013). Vlees. Gevonden 5 mei, 2013, op www.kanenpieper.be
- Kattenziektes (2013). Katten ziektes. Gevonden 19 mei, 2013, op www.kattenziektes.com

KNHS (2013^a). Inschrijven voor opleidingen. Gevonden 19 april, 2013, op www.knhs.nl

KNHS (2013^b). Instructeur paardrijden gehandicapten. Gevonden 19 april, 2013, op www.knhs.nl

KNHS (2013^c). Vooropleiding instructeurs. Gevonden 19 april, 2013, op www.knhs.nl

KSL-standard (2010). Inn på tunet - Standardavtaler. Oslo: KSL Matmerk.

KvK (2013). Eenmanszaak. Gevonden 15 april, 2013, op www.kvk.nl

Landbruk nord (2013). Hestebeite. Gevonden 5 mei, 2013, op www.landbruknord.no

Levende Have (2013^a). Gezondheid van geiten. Gevonden 19 mei, 2013, op www.levendehave.nl

Levende Have (2013^b). Gezondheid van kippen. Gevonden 19 mei, 2013, op www.levendehave.nl

Levende Have (2013^c). Gezondheid van paarden. Gevonden 19 mei, 2013, op www.levendehave.nl

Levende Have (2013^d). Gezondheid van runderen. Gevonden 19 mei, 2013, op www.levendehave.nl

Lom kommune (2013^a). Inn på tunet i Lom og Skjåk. Gevonden 4 mei, 2013, op www.lom.kommune.no

Lom kommune (2013^b). Tenester til deg. Gevonden 4 mei, 2013, op www.lom.kommune.no

Matmerk (2013^a). «Nye» KSL har enklere organisering. Gevonden 5 januari, 2013, op www.matmerk.no

Matmerk (2013^b). Definisjon og godkjenning. Gevonden 15 januari, 2013, op www.matmerk.no

NAFV (2013^a). Accomodatie. Gevonden 23 april, 2013, op www.angorageit.nl

NAFV (2013^b). Rasbeschrijving. Gevonden 23 april, 2013, op www.angorageit.nl

NAV (2013). Om NAV. Gevonden 27 april, 2013, op www.nav.no

Nederlands stamboek voor IJslandse paarden (2013). Het IJslandse paard. Gevonden 15 april, 2013, op www.nsijp.nl

Noens, I., Berckelaer-Onnes, I.A. van, & Verpoorten, R. (2000). Kan ComVoor leemte vullen? *Indicatiestelling van ondersteunende communicatie bij mensen met een autistische spectrumstoornis*. Logopedie en Foniatrie, 72, 244-247.

Nordmark, O.M. (2008). Økonomien i kjøtproduksjon på storfe og sau. Gevonden 12 juni, 2013, op www.bondevennen.no

Paarden-blaadjes (2013). Rijbaanfiguren. Gevonden 1 mei, 2013, op www.paarden-blaadjes.nl

Placement (2013). Auto en motor invoeren. Gevonden 6 mei, 2013, op www.noorwegen-placement.nl

Pieters, A. (1998). *Handboek Huisvesting Paarden*. Lelystad: Praktijkonderzoek Rundvee, Schapen en Paarden (PR).

Politi (2013). Politiattest. Gevonden 31 mei, 2013, op www.politi.no

PPT (2013). Pedagogisk, psykologisk teneste. Gevonden 27 mei, 2013, op www.unn.no

Regjeringen (2013^a). Barnevernets oppgave. Gevonden 24 mei, 2013, op www.regjeringen.no

Regjeringen (2013^b). Helse- og omsorgstjenester i kommunene. Gevonden 9 mei, 2013, op

www.regjeringen.no

Rijksoverheid (2013^a). Heb ik een rijbewijs nodig om op een tractor (trekker) te mogen rijden?

Gevonden 19 april, 2013, op *www.rijksoverheid.nl*

Rijksoverheid (2013^b). Rijbewijs BE. Gevonden 19 april, 2013, op *www.rijksoverheid.nl*

Skattetaten (2013^a). Enkelpersonforetak. Gevonden 22 april, 2013, op *www.skattetaten.no*

Skattetaten (2013^b). Skattekort. Gevonden 6 mei, 2013, op *www.skattetaten.no*

Statistisk sentralbyrå (2012). Folke- og boligtellinger. Gevonden 4 mei, 2013, op *www.ssb.no*

Stenden (2013). Tweejarige Opleiding PABO (TOP) Assen. Gevonden 19 april, 2013, op

www.stenden.com

Utlendingsdirektoratet Norwegian Directorate of Immigration (2013^a). Hvem kan få permanent oppholdstillatelse? Gevonden 6 mei, 2013, op *www.udi.no*

Utlendingsdirektoratet Norwegian Directorate of Immigration (2013^b). Hvem kan søke om statsborgerskap? Gevonden 6 mei, 2013, op *www.udi.no*

Utlendingsdirektoratet Norwegian Directorate of Immigration (2013^c). Skilled workers. Gevonden 6 mei, 2013, op *www.udi.no*

Vacant (2011). Tariffavtale. Gevonden 19 mei, 2013, op *www.vacant.no*

Valuta (2013). Koers Noorse kroon. Gevonden 19 juni, 2013, op *www.valuta.nl*

Verenigde zorgboeren (2007). *Handboek landbouw en zorg, versie 5.1*.

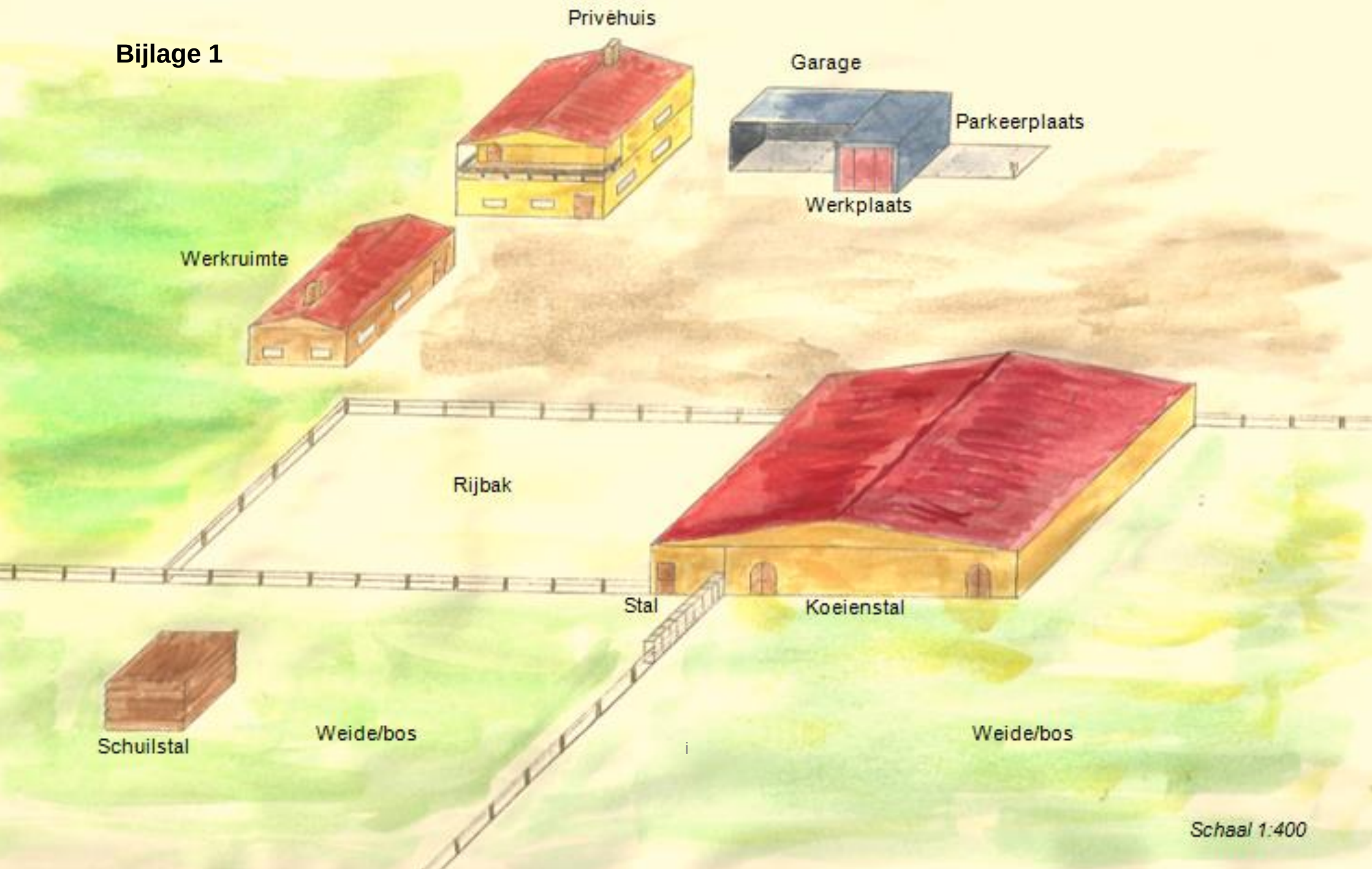
Verhulst, J. (2006). *Psychologie voor de gezondheidszorg*. Groningen: Wolters-Noordhoff

VW bedrijfswagens (2013). Volkswagen transporter 26 bestelwagen. Gevonden 5 mei, 2013, op *www.vwbedrijfswagens.nl*

Weer & Klimaat (2013). Weer en klimaat Noorwegen. Gevonden 15 mei, 2013, op *www.take-a-trip.eu*

Welzijnswijzer (2013). Afmetingen ligplaatsen. Gevonden 2 juni, 2013, op *www.welzijnswijzermelkvee.nl*

Bijlage 1



Schaal 1:400